

Stasys LOZORAITIS

Kandidato į Lietuvos Respublikos Prezidentus Stasio Lozoračio biografija

Stasys Lozoraitis gime 1924 m. rugpjūčio 2 d. Berlyne, Vokietijoje, kur jo tėvas tarnavo Lietuvos diplomatu. 1935-1936 m. mokėsi Kaune, M. Pečkauskaitės gimnazijoje. 1943 m. Romoje baigė vokiečių gimnaziją. Iki 1948 m. studijavo politinius mokslius ir tarptautinę teisę Romos universitete.

Dar studentas Stasys Lozoraitis tapo lietuvių pasiprėšimo judėjimo dalyviu. Netrukus jis pakeitė į specialią Vatikano misiją, kuri buvo pasiusta i trijų sąjungininkų ženomas inspektuoti pabėgelių stovyklą.

Pasibaigus misijai, jis buvo atsauktas į Romą ir įėjo į Lietuvos diplomatinių korpusą, dirbo Lietuvos pasluntinibėje prie Sventojo Šosto (atašė nuo 1947 m., pirmasis sekretorius nuo 1952 m.).

1970 m. jis tapo Lietuvos misijos prie Vatikano vadovas, kartu buvo Lietuvos nepaprastuoju ir galioję amžinuorumi Jungtinėse Amerikos Valstijose.

Tai patyres politikas, atkaklus Lietuvos nepriklausomybės gynėjas Vatikane issaugotoję jos Diplomatineje tarnyboje, gerai žinomas tarptautinėse sferose.

Stasys Lozoraitis aktyviai veikė lietuvių išeivijos bendruomenėse kaip paskaitininkas, rasytojas, taip pat visuomeninėje veikloje - nuo 1944 m. Lithuania draugijos valdybos narys, nuo 1950 m. - pirmininkas, 1950-1952 m. Italijos lietuvių bendrijos laikinojo organizacinio komiteto pirmininkas. Nuo 1950 m. - Tarptautinės tremtinių intelektualų sąjungos valdybos narys. Jis yra daugelio straipsnių "Santarvėje", "Europos lietuvių" autorius, 1948-1949 m. dirbo "Lietuvių balsu" redakcijoje, yra knygų apie Lietuvą bendraautoris.

Politika visada yra nešvari

A.M.Brazauskas

Ką rinksimės: švarią ar nešvarią politiką?

BŪKITE SU MANIMI

Sausio 23-iąją Kauno savivaldybės salėje įvyko Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos tarybos ir rajonų skyrių pirmininkų konferencija. Apertartas kandidato į Lietuvos Respublikos Presidentus Stasio Lozoračio remonto ir rinkimų stebėjimo klausimas. Žodži tarė konferencijos garbės svečias p. Stasys Lozoraitis. Spausdiname jo pasisakymą.

Būkite su manimi. Mums reikia, kad Lietuva būtų ir liktų demokratinė, visiškai nepriklausoma šalis, kad joje būtų įvairių politinių jėgų ar grupių, kurios galėtų kaip nors sugyventi. Tass sugyvenimas, man atrodo, šioks tokis įmanomas tikta tada, jeigu viršunėje bus žmogus, kuris bus neutralus. Ne neutralus ideologijoje, bet neutralus ta prasme, kad jis bus teisingas visų pirma Nepriklausomybės saugotojas, antra - Konstitucijos globėjas ir trečia - demokratinių teisių ir demokratinių institucijų stiprintojas. Nuolatinis valstybės stiprintojas.

Tai jo svarbiausios pareigos. Aišku, kad išrinktas naujas prezidentas turės nuolat bendrauti su mūsų vi suomene, štai su jūsų organizacija, su kitomis organizacijomis, su atskirais asmenimis, su deputatais ir su politinėmis partijomis, padaryti išvadas ir būti impulsu. Nauju stipriu impulsu gyvenime. Matau, kad šiuo metu Lietuvoje yra didelė stagnacija. Kažko bijome.

Man atrodo, kad mes ne same blogesni už kitas tautas. Tikrai turime gerų gabiu žmonių, turime jėgų dirbtį, esame labai geroje geografinėje padėtyje. Taigi nėra jokios priežasties, dėl

kurios mes turėtume vargti, metų metais vargti. Dėl tos gerovės daug kas padaryta, daug kas padaryta blogai arba dar daugiau - visai nepadaryta.

Kalbu apie kaimo žmones, kuriuos aš labai myliu ir suprantu. Jie šiandien yra nepatenkinti, skundžiasi todėl, kad jų likimas tikrai nėra malonus. Juk mes turime ištisesti jiems ranką, kalbėti su jais, ieškoti tam tikrų išeicių. Jos yra visas sunkios, bet kaimas yra Lietuvos integralinė dalis. LIETUVA BE KAIMO YRA KAIP ŽMOGUS BE ABIEJŲ KOJŲ. Visi turime kaimui padėti. Aš labai prašyčiau, jeigu jūs liksite Kaune, kalbėkite su žmonėmis apie Prezidento rinkimų svarbą. O jeigu važiuosite į rajonus, tai tuo labiau kalbėkite apie rinkimų svarbą ir aiškinkite jiems, kad kandidatas nėra amerikonas. Jis nėra ir Amerikos pilietis, jis nėra jokios kitos valstybės pilietis, o nuo pat gimimo pirmos valandos buvo lietuvis, Lietuvos pilietis, nors nebuvो lengva. Jis niekada netarnavo jokiai svetimai valstybei, neprisieké svetimai valstybei, niekad nedirbo kokios nors kitos svetimos valstybės interesams. Jis dirbo Lietuvai ir per visus daugiau kaip 40 metų tokios

linijos laikési.

Taigi pirmas dalykas, kuri aš norėčiau pabrėžti - pasitikėkite kandidatu, pasitikėkite juo. Pasitikėjimas yra nepaprastai svarbus elementas šiuo atveju. Antras dalykas - jis nėra išeivijos atstovas. Jis nėra išeivis. Aš labai gerbiu išeivius, su jais turiu nepaprastai gerus santykius. Aš išvažiavau su šeima, mano tėvas buvo paskirtas Italijon atstovauti Lietuvai. Mes negalėjome grįžti. Paskui buvo atimta pilietybė. Reikia pasakyti, kad tai buvo tam tikra garbė. Mes negrįžome į Lietuvą, nes tai buvo tolygu važiuoti į Sibirą. Trečias dalykas - aš nesu jokios partijos statytinis. Iškeliu pats savo kandidatūrą be jokios pagalbos ir prašau visus mane remti.

Taigi net ir LDDP galėjo mane remti, jeigu toks būtu buvęs jos nusistatymas. Visi gali remti. Nesu pasirašęs jokių "vekselių", nesu padarejus jokių pasižadėjimų, jokių sutarčių, slaptų ar viešų. Būkite tikri, kad aš esu tikrai nepriklausomas ir su visais kalbėsiuos. Ir jeigu po rinkimų ateitį ir pasakytų "štai mes jus rėmėme", - aš pasakyšiu ačiū, ir tiek. Aš klausysiu savo sažinės ir tų Lietuvos interesų, kurie man atrodys patys svarbiausi. O tie Lietuvos interesai - jų yra labai daug ir jie labai sunkūs. Šiuo metu yra nepaprasta ekonominė krizė. Investitoriai bijo dabar va-

**Lietuvos Respublikos
Prezidento rinkimuose
remiame p. Stasi Lozoraitį
ir kviečiame už jį balsuoti!**

(Nukelta į 2 psl.)

(Atkelta iš 1 pal.)

žiuoti į Lietuvą, todėl mums prekyba su užsieniu beveik sustojusi, įvežimas ir išvežimas prekių yra beveik stabdomas, biurokratija slenka labai lėtai. Kai kada net daro kliūčių ekonominiam gyvenimui. Taigi reikia tvarkyti.

Jūs galite labai teisingai pastebėti: nagi kaip jūs tvarkysite, ponas prezidente, jeigu jums Konstitucija neduoda ypatingų teisių. Taip, neduoda ypatingų teisių, išskyrus užsienio investitorių veiklai, tai yra svarbu, ir išskyrus teisėtvarkos, Aukščiausiojo teismo teisėjų skyrimą, tai yra irgi labai svarbu, nes mes teisėtvarkos neturime. Taigi negalime garantuoti, kad mūsų teises nebus kaip nors pažeistos. Bet svarbiausia, Prezidentas turi balsą ir, pasikonsultavęs, pasitareš su žmonėmis, jis gali atkreipti Seimo dėmesį. Ir jeigu Seimas nepaklauso ir visiškai neatsižvelgia į jo patarimą, Prezidentas gali kreiptis į visuomenę. O jūs puikiai žinot, kad Seimo atstovai, deputatai vis gali kartais klausio, ko žmonės nori, ir susirūpina žmonių nepasitenkinimu ir interesais. Taigi toje gran-

dyje, kurią mes turime Valsybėje nuo Prezidento iki, sakyčiau, visų valstybinių ištaičių, būtų labai negerai, jeigu viena spalva dominuočia. Ir viena spalva būtų. Jūs, nuvažiave į Vilnių ir norėdami atstatyti kokias nors savo teises, susitiktumėte su tos pačios partijos žmonėmis visur. Taip jau dabar yra televizijoje. Taip yra ir kitur. Po kelių savaičių stos partijos žmonės visur.

Bet aš noriu taip pat pasakyti ir pabrėžti štai ką: mano išrinkimas nereiškia Seimo paleidimo. Aš pakankamai turiu politinio patyrimo, kad žinočiau, kada, jeigu reikės, paleisti ar nepaleisti Seimą. Ponas Brazauskas teigia, kad aš, tapę Prezidentu, seimą paleisčiau. Vadinas, jis geriau žino mano teises, tiek to...

Ir antras dalykas - nėra neįmanoma ir neįsivaizduojama, kad ponas Brazauskas, būdamas Seimo pirmyninku, negalėtų su manimi kartu bendradarbiauti. O vis dėlto, man atrodo, reikia pabandyti. Prasidedant prezidentinei kampanijai, priėjau prie pono Brazausko ir pasakiau, kad aš jo asmeniškai nepulsiu. Aš kritikuosiu jo idėjas, jo partijos idėjas.

Asmeniškai - atsisakau pulti. Ir paspaudėm rankas. Ti-kuosi, kad ir jis laikysis tos pačios korektiškos linijos. Kitos išeities nėra. Mums, norint tvarkyti likimą, gerai gyventi, Lietuvai reikia naujo tono, naujo stiliums, kad mes galėtume visi, laikydami eiti į ateities

naują Lietuvą. Kad mes galėtume bristi kartu. Kad mes galėtume visi kartu nustatyti, kokią mes norėtume turėti pramonę, žemės ūki, mokyklas, kokį žmogų kurti. Mes turime žiūrėti į priekį. Jie žiūri į priekį. O mes žiūrime į priekį. Padékite man šią naują viziją sukurti

ir padékite man eiti visgi su jumis ir su kita į ateities naują, šviesesnę, teisingesnę, pažangesnę ir visiems mielesnę Lietuvą. Ačiū jums!

**Algirdo KAIRIO
nuotraukos**

Sausio 13-ąjį prisiminus

Prisiminę tą smurtą, nejučia susimastome: kodėl taip nutiko? Už ką taikos metu buvo nužudyta ir sužalota tiek daug nekalnų žmonių? Visa tai padarė benuagaištantis bolševikinis žvėris, kuriam ištikimai tarnavo ir mūsų krašto kolaborantai.

Po paskutinių rinkimų, pasikeitus Lietuvoje politinei situacijai, pasigirsta vis daugiau balsų, mėginių nesmerkti kolaborantų, nes jų nėra: neva tais metais visi buvo priversti kolaboruoti.

Mastantis žmogus su tuo sukti negali. Sovietmečiu žmonės buvo suskilę į tris grupes. Pirmoji grupė - aktyviai priešinėti okupantams. Jie buvo nužydyti, paniekai mėtomi gatvėse arba ilgam pasmerkti lagerių kančiomis. Antroje - sukandė dantis tylėje, bijoje tremties į Sibirą ar kitų represijų. O tretiej - tapę lietuvių tautos išdavikais, uolai tarnavę okupantams. Jie ir yra kolaborantai. Jie kartu su žudikais atsakingi ir už Sausio 13-osios žudynes.

Nesuprantu, kodėl iki šiol to nepripažįsta LDDP veikėjai. Jeigu jie tikrai demokratinė partija, tai turėtų nepamiršti vieno momento. Kai A.Brazauskas iniciatyva jų partija atsiskyrė nuo TSKP ir pasivadino LKP, o vėliau, kiek pakeitusi programą, pasivadino LDDP, kolaborantai pasmerkė atskalūną (A.Brazauską) ir liko ištikimi naujam savo sekretoriui M.Burokevičiui. Tokių yra ir

mūsų mieste. Manau, nenusikalniu kai kuriuos paminėdamas. Tai buvęs partijos sekretorius Marijonas, saugumo viršininkas Cikanavičius, milicijos viršininkas Sivkovas, vykdomojo komiteto sekretorius Jakimčius, stribas Pečiukevičius ir kt. Negali atsistebeti, kaip jie šiandien pasikeitė! Jau ne tik nebesmerkia LDDP ir jo sekretoriaus, bet aktyviai remia. Tai buvo akivaizdu ir per Seimo rinkimus. Šiandien aišku, dėl ko jie taip pasikeitė: naujas Seimas su LDDP dauguma paskandino desovietizacijos įstatymo priemėmą. Tiesa, LDDP sutinka teisti kolaborantus, bet tik tuos, kurių nusikaltimai teisme įrodysti. O kas šiandien bejrodis jų nusikaltimus, jei dauguma nusikaltimo aukų sunaikinta - jie jau nebekaibės, nebepaliudys. Kad ir mūsų Druskininkuose. Jei prisikelėt į kapo 1946 m. pavasarį žauriai nukankintas buvęs Gruto km. mokytojas Juozas Kalpokas, kurį visi prisimena kaip gerą taurų žmogų, jis pirštu parodytų į žudikus kolaborantus. Kai kurie jų dar gyvena tarp mūsų.

O štai keli liūdnai mano gyvenimo faktai. Grįžęs iš lagerio, pusiav ramiai 45 metus gyvenau ir dirbau. 1987 m. netikėtai buvau iškiestas į Druskininkų saugumą. Saugumo viršininkas Cikanavičius nedviprasmiškai pareikalojo pristatyti savo rankraštius. Nesi rašytojas, bet laisvalaikiu mėgau rašyti apsakymus, eileraščius. Iš pradžių saugumiečiui ke-

reikalaučiau nedaug. Bent minutei atsigrežkite į sažinę ir viešai paskelbkite, kur paslepsti per sovietmetį Druskininkuose nukankintų žmonių palaikai (tarp jų ir mokytojo J.Kalpoko). Mes norime juos deramai perlaidoti.

Aleksandras JUŠKA

Politinių kalinių ir tremtinų sąjungos konferencijos, įvykusios 1993 m. sausio 23 d. Kaune,

Rezoliucijos

DĖL SOCIALINĖS PARAMOS

Politinių kalinių ir tremtinų sąjunga reiškia susirūpinimą, kad LR Vyriausybė savo nutarimais sisteminai vis labiau aprūpina pagalbą ir lengvatas politiniams kaliniams ir tremtiniams, t.y. žmonėms, daugiausia nukentėjusiemis Lietuvos okupacijos metais.

Priimami įstatymai trukdo jiems ir susigražinti turtą natūra.

LR Vyriausybės 1992 02 13 d. nutarimu "Dėl Lietuvos Valstybės ir vienos savivaldybių paramos fondų gyvenamiesiems namams, butams statyti ir lengvatinių kreditų gyventojams 1992-1995 m." buvo nustatytos asmenų grupės, galincios priimiausia gauti lengvatinius kreditus. Tarp sudarytų 5 grupių buvo įrašyti ir reabilituoti tremtiniai ir politiniai kaliniai, iki nu-

tarimo priėmimo dienos laukę eilėje butui gauti, bei į Lietuvą grįžę buvę tremtiniai. Sie asmenys buvo atleisti nuo palukanų už gauto kredito mokėjimą.

1993 m. sausio 27 d. bus svarstomas Vyriausybės nutarimas, kur išvardytos socialiai remtinų asmenų grupės, kurioms suteikiamos lengvatos atsiskaitant už gautus kreditus. Čia neįtraukta reabilituotų tremtininių ir politinių kalinių, laukiančių eilėje butui gauti, grupė bei į Lietuvą grįžę buvusieji tremtiniai (D grupė).

Reikalaujame, kad LR Vyriausybė, spręsdama šį klausimą, įrašytų reabilituotus tremtinius ir politinius kalinius ir grįžtančius į Lietuvą buvusius tremtinius.

Rezoliucija priimta vienbalsiai.

Dėl Genocido muziejaus

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sąjunga ir Lietuvos Respublikos kultūros ir švietimo ministerija 1992 m. Vilniuje, buvusiųose KGB rūmuose įsteigė Genocido muziejų.

Pastaruoju metu šie rūmai perduoti Teisingumo ministerijai, kuri reikalauja iš mūsų ir Kultūros ir švietimo ministerijos mokėti nuomą už muziejaus patalpas.

Muziejaus lankymas nemožamas, ir Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sąjunga neturi galimybę mokėti nuomos mokestį kaip ne pelno siekiant organizacija.

Prašome Genocido muziejaus patalpas pervaesti iš Teisingumo ministerijos balanso į Kultūros ir švietimo ministerijos balansą.

1993 m. sausis

TREMTINYS

3

Lietuvos genocido archyvų priežiūros visuomeninis komitetas sausio 14 d. kreipėsi į L. Seimo pirmininko pareigas Č. Juršėnų archyvų saugojimo ir tyrimo klausimui, tačiau jį ši kreipimasis atsižvelgta nebuvo.

Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui

Remdamasis Lietuvos Respublikos įstatymu dėl ypatingos reikšmės archyvų išsaugojimo, Aukštakausioji Taryba 1992 m. spalio 29 d. nutarimu pavedė Vyriausybei kartu su Politinių kalinių ir tremtinės sajungos bei Politinių kalinių sajungos atstovais iki 1992 m. lapkričio 30 d. paręngti Valstybinio Lietuvos gyventojų genocido tyrimo centro nuostatus ir pateikti juos Seimui tvirtinti kartu su to centro vadovo kandidatūra.

Kol nepatvirtinti centro nuostatai, struktūra ir finansavimas, nėra reikiama sakyti genocido archyvų tvarkymui, tyrimui ir apsaugai. Nėra lešių įrengti signalizacijai, kuri pakeistų tris pamainas VRM pareigūnų (po 12 kiekvienoje), nuolat būdinti prie archyvų saugyklas. Delsimas teisiškai informinti genocido tyrimo

centrą kelia visuomenės nerima ir įtampa.

Genocido tyrimo centro nuostatai parengti. Centro struktūra, uždaviniai ir vadovo Algirdo Kašėtos kandidatūra suderinta su Vyriausybe. Reikia tik patvirtinti ją Seime.

Suprasdami, kad Seimas šiuo metu turi daug svarbių darbų, vis dėlto manome, kad ilgiau atidėlioti Lietuvos gyventojų genocido tyrimo centro nuostatų tvirtinimo jau nebegalima.

Lietuvos genocido archyvų priežiūros visuomeninis komitetas: V. Ambrasas, V. Cipliauskas, G. Česnys, B. Gajauskas, B. Grigelionis, E. Ignatavičius, A. Ivanauskas, J. Juzeliūnas, P. Juodūnas, V. Kubilius, R. Slifys, A. Stasiškis, A. Tyla, J. Tumelis, J. Vaitkus

Vilnius, 1993 01 11

Lietuvos gyventojų genocido aukų paminėjimo, įvykusio 1993 m. sausio 13 d. prie buvusių KGB rūmų,

Rezoliucija

KREIPIAMĖS PAGALBOS !
VISUOMENĖ

Lietuvos politiniai kalinių, tremtiniai, partizanai ir kiti minėjimo prie buvusių KGB rūmų dalyviai reiškia protestą dėl Lietuvos gyventojų genocido istorinės medžiagos tvarkymo vilkiniu.

Reikalaujame Lietuvos Respublikos Seimo skubesnė tvarka:

1. Patvirtinti Valstybinio Lietuvos gyventojų genocido tyrimo centro ir politinių kalinių, tremtinės organizacijų sederintus nuostatus.

2. Skirti genocido tyrimo centro vadovai ir sederintu su politinių kalinių, tremtinės ir partizanų organizacijomis kandidatū.

3. Užtikrinti KGB archyvų saugumą.

4. Neskirti į darbą tyrimo centre buvusių KGB darbuotojų bei buvusių nomenklatūros atstovų.

5. Išsaugoti Lietuvos Valstybės muziejų, Jame sukauptas tautos kančių reliktuvių ir esamą ekspoziciją.

Mes, politiniai kalinių ir tremtiniai, visomis įmanomomis priemonėmis ginsime KGB archyvus, aplaistytus mūsų krauju ir ašaromis liudijimus. Kreipiamės pagalbos į visuomenę.

Priėmė vieningai minėjimo dalyviai.

Paminėta kruvinoji Sausio naktis. Tada apsiginti krauso kaina. Būta mėginimų visa apversti aukštyn kojomis. Plačiausiu antpečiu pasaulje generolai nerausdami iš kailio nerėsi prieš TV kameras ir gausų žurnalistų būri. Reikėjo įrodyti, kokie taikū sovietų tankai ir kokios nedoros "sajūdystė" provokacijos prieš... (geriau originalo kalba vadinti tą darini) "protiv komiteta nacionalinio spaesenia". Tomis dienomis nesutino ir lietuviškai kalbančio generolo A. Naudžiūno liežuvius. Didelis būrys vienkalbiu "internacionalistų" ir sovietų Lietuvos "gynėjų" laukė, kada kareiviai baigs savo darbą ir ateis į valandą. Likimo (bet ne istorijos) ironija (istorija - visada tokia, kokia jis yra) - stunkiai apgynusios savo laisvę Valstybės Parlamente šlandan yra ir tu, kurie prieš porą metų kantrai laukė ir sulaukė. Apsieita be tanku. Dabar dirba Nepriklausomos Lietuvos labui. Dar vienas likimo ironijos šypsniš - ne vienam aukštostiesių valdžios vyru tenka vaidinti, kalbėti ne savo žodžius, skaityt iš lapelio ne savo mintis arba kantrai ir pagarbai tylėti. Ši aukštostiesių valdžios vyru jaučiamą diskomfortą matė ir girdėjo Sausio 13-osios renginių dalyviai. Taip atsitinka, kai bankrutavusios ideologijos skelbėjai mieliai persiorientuoja ir sugeba išlaikyti valdžios vairą savo rankose. Iprastai, daugelis sykių kartotų ir tapusių beveik ritualinėmis frazių ar apeigų staiga reikia atsisakyti. Ką pagalvos pasaulis, jei bus kalbama senaip, o ir žmonės ar nesubrūdés? Juk jie mato, kad iš aukštųjų valdžios tribūnų ne tos lūpos taria šventus žodžius... Gal ne vienam šventvagiški pasirodo ir žodžiai, ir veiksmų tokiai reikšminga mūsų Valstybėi tragedijų įvykių paminėjimo dieną. Parodoksalu ir tai, kad mūsų Laisvės" vyriausieji konstruktoriai, nesudrebėjė didžiausio smurto tragedijos valandomis, paliko atstumti nuo Pirmojo žodžio. Ir štai galima suprasti kaip Tėvynės likimo ironišką šypsniš, nors tai velkiai derėtu vadinti demokratijos kaina.

Deja, demokratijos žingsniai jau nuo pirmųjų Atgimimo dienų nebuvo tvirti, o kartais pavirsavo trypinėjimu. Žinoma, valstybės atkūrimo sunkumų nebūtume išvenę, tačiau Tėvynės likimo ironijos šypsniš nebūtų tokie skaudūs. Labiausiai mes stokojaime teisingumo. Ne spekuliatyvūs

renkamuoj pažadai, ne nešvarios manipuliacijos maisto produktų kainomis, ne siauri partinės interesai, o tik teisingumo atkūrimas normalizuotu padėti. Tik įstatymas gali suregulioti VISŲ piliečių interesus: ir partokratijos funkcionierius, ir politinio kalnio, ir sovietinio saugumo darbuotojo, ir trentinio, ir darbininko, ir įmonės generalinio direktooriaus, ir užkininko, ir buvusio kolūku pirmuinko. Ne nusikaltimų nutylėjimas, ne prievertinis neteisybų ir genocido užmaršinimas, o nuoseklus teisingumo atkūrimas ir įtvirtinimas visose Valstybės gyvenimo srityse. Mūsų salygomis teisingumo atkūrimo, teisėsaugos ir teisėtvarkos reformos reikia ne tiek piliečių baudimui už nusikaltimus, kiek jų tarpusavio santyklių, piliečių ir valdininkų bei piliečių ir Valstybės santyklių reguliavimui. Tiktada mūsų valstybės aukštėji vyrai neįstaigūto diskomforto, kurį matėme atmintinos Sausio 13-osios minėjimuose, o ypač atidengiant Memorialą ir Antakalnio kapinėse. Galu gale piliečiai turi padeti savo valdžiai siekti doro stipriėjimo!

Dar prie Memorialo prie Seimo rūmų atidengimą porą kartų apskukau gelžbetonio blokus, atidžiai skaitydamas užrašus ir išžiūrēdamas į piešinius. Nėra né vienos plokštės, né vieno piešinio, kuriamo būtybė išlikęs žodis *k o m u n i s t a s ! Kodėl?* Juk gynejai buvo pasiryžę mirti ir grësmës akivaizdoje daiktus vadino tikrakaisiais vardais. Yra išlikusių užrašų Eurokevičiaus tema. Tai suprantama. Si odiozinė figūra, nors iš to paties kelmo spirta, kaip ir didžiuma valdančiosios Seimo daugumos, niekam nedaro garbės.

Prie TV bokštų plieskė prožektoriai. Prie kiekvieno rausvo marmuro stulpelio - žvakės ir gėlės. Tik Loreto akmuo skaudžiai balas... Šiose vletose juos traikė ir šaudė. Spygliuotos viejos ritinės blyžga atspindžių švieselėmis kaip kalėdinė eglė.

Užtaras atsirado tada, kai bokštą užėmė kareiviai. Tikriausiai

siai jos paliktos kaip tų tragiskų įvykių paminklas. Bet kodėl ritinai taip šventiškai, tiesiog pasakėkai žiba? Prieinu arčiau. Skardos lakšteliai užspausčiant viesus, o jų sparneliai nelankstūs ir aštrūs aštrūs - gyvą kūną iki kaulo pjautu. Tai jie taip šventiškai bližga! Jie ir nerūdij - cinkuoti. O partizano Jono Raštinio-Sarvo kojos per kelius buvo surištos paprasta anų laikų spygliuota viale. Lavoną užvertė žemėmis siloso duobėje už tvarto. Kai 1962 m. statė Liudvinavo valgyklą, darbininkams buvo paliepta nukirsti kojų kaulus. Jie trukdė pamatų blokus kloti. O Atgimimo metais partizano griaucių iškasė. Vieša buvo surūdijusi. Visiškai. Ji niekada nežibėjo - nei prie 50 metų, nei daugiau. Kruvinijo Sausio viejos šventiškas žibėjimas pavojingai apgaulingas, netikras, kaip ir daugelis nūdienos dalykų.

Vis dėlto Rusija pasirodė ižvalgesnė negu Lietuva: Prezidentas ir Konstitucinis teismas ten nuo pat esminiu reformų pradžios. Be šių institucijų valstybinumas nėra nei pilnas, nei tikras. Apmaudė, kad turėjusi Parlamente aiškią persvarą. Sajūdžio frakcija nepadarė to, ko imasi atgavę valdžios vairą kairieji. Likodar vienas realus šansas ištaisyti padėti - išsirinkti stiprų demokratinių pažiūrų, teisingą, tiesiogiai nesusijus su jokiomis politinėmis jėgomis neutrala, galinti Prezidentui suteiktomis galiomis mažinti supriešinimą visuomenėje teisingumo įgyvendinimo pagrindu.

Toks žmogus - Stasys Lozoraitis. Jo neslegia sovietmečio balastas. Jis būtų tautos vieninguo simbolis, telkiantis draugėn ne tik Lietuvos gyventojus, bet ir išleidžią. Jam geriausiai tiktų įvardyti reformų spragias. O jų būta nemažai. Sis įvardijimas butų nėra išliūkias, geriausiai atitinkantis valstybinius interesus, laisvas nuo partinių - politinių ambicijų. Prisimindami prieiti, žvilgsnius kreipiate į rytojų. Prezidento rinkimai čia pat.

Edmundas SIMANAITIS

Mes, Nepriklausomos Lietuvos Respublikos piliečiai, remdamiesi Lietuvos Konstitucija, Hagos konvencija, Visuotine žmogaus teisių deklaraciją, tarptautine teise, raginame LR Seimą ir reikalaujame:

1. Priimti Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės atkūrimo, gražinimo ir piliečių nuosavybės gynimo aktą.

2. Atlaikti valstybinių ūkio įstatymo sankcionuotą neteisėtų žemių (kai ūkis sukurtas kito savininko žemėje) nacionalizavimą.

3. Atkurti valstybinius Hipotekos ir žemės ūkio bankus.

LR Seimui nepriėmus piliečių nuosavybės atkūrimo (restituicijos) akto, pasiliekame teisę kreiptis į tarptautines organizacijas, ginančias piliečių nuosavybės teises.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinės sajungos Vilnius bendrijos pirmininkas S. ŽUKAS

Lietuvos žemės savininkų sajungos Vilnius skyriaus tarybos narys R. LIAKAS

MUMS RAŠO

AŠ, ILGAI SVARSTĘS...

Nesu buves nei kalnynas, nei tremtinys. Atvirkščiai - ilgai klaidžiojau "darbiečių" pusėje. Priimkite mano pasisakymą.

Kreipiamės pagalbos į visuomenę. Netrukus eisime į Prezidento rinkimus. Kokio esame verti, tokį ir išsirinksime. O aš vis ne galu pamiršti p. V. Landsbergio.

Atvirai pradėjus veikti Sajūdžiui, kai pirmą kartą išgirdau kalbant p. Landsbergi, maniau sau: "Gorbačiovą tuo užkimš Jam burną". Dabar, kai jau taip daug nuo to karto vandens nutekojo, kai mes patys, ne Rytai ar Vakarai, niekiname Sajūdį ir bandome suversti kaltę jo vadovams, aš, ilgai svarstęs ir nemažai abejojęs, aiškiai praregėjau, kad p. Landsbergis, Vagnorius ir visi jie nuoširdžiausiai padėjusieji žmonės, buvo ir yra visiškai teisūs. Lietuvą sugriovę tie, kurie

visaip trukdė ir kenkė. Jie samoninguai kloš pagalius į ratus, kad reikalai nepajudėtū arba judėtū labai lėtai. Kad išloštu laiko, jie patys mušė savo šalininkus ir patys rėkė, jog anie muša juos. Kai TV ekranuose pamatėme naujają valdžią, supratau, kad Lietuvos moralios politikos laikai jau baigesi.

Jeigu padorūs lietuviai nebūsime Prezidento rinkimuose vieningi, prieš mus vėl laimės viena LDDP, kurios aš visai negerbiu. Kiek tik klausiau l.e. Prezidento pareigas A.M. Brazauskui, Seimui, Vyriausybei ir Lietuvos piliečiams.

Lietuva - krikščioniška šalis. Laukame atvykstant Popiežiaus. Bent jau šia proga Seimo narių neturėtū užmiršti trijų iš dešimties Dievo įsakymų: Nevok, Nekalbék netiesos, Negeisk svetimo turto. Jais privalu vadovautis taip pat senuosius ir priimant naujuosius įstatymus. Seimo nariams būtina žinoti, kad negražinti žemės savininkui paliks nuoskaudą ne vienai kartai, nes žemė nėra laikinas objektas.

Tačiau dorai kaimo žmonės vėl verčiami geisti svetimos žemės be tikrojo savininko sutikimo, yra kladinami, bauginami "buozėmis" ir ju vaikais, kaip ir 1940-aisiais. Valstybės bijoti derėtu kitko - "kompetentingų" žemės ūkio specialistų, kurie nori įkurti sau visiškai pavaldžias bendrovės su atinta iš savininkų žeme ir pigiai apmokama darbo jėga: pieninėmis, pusberniais, mergomis ir bernais.

Esamais, svarstomais ir numatais Seime priimti įstatymais pažidžiamas nuosavybės atkūrimo testinumas, turintis konstitucinę reikšmę ir opus daugeliui būsimų kartų. Testiama 1940 m. pradėta prievertinė, įstatymuose tiesiogiai neįvardyta, žemės ir miškų nacionalizacija bei konfiskacija su tikslu visa tai išdalyti anoniminėms bendrovėms bei kitims asmenims.

Matydami visų valdžios pakopų struktūrų abejingumą bei teisėtvarkos tarnybų "bejėgiskumą" kovoje su savininku ir visos tautos turto grobstytojais, manome, kad vėl samoninguai įgyvendinamas 1917 m. lenininių bolševikų principas "grab nagrabilenoje!" (plėš, kas prisiplėšta). Tiki anumet, komunizmo kūrimo pradžioje, Leninas leido neturtingiesiems plėsti turtinguosius, o dabar, kapitalizmo atkūrimo pirmoje stadijoje, atvirkščiai, - mūsų turtingiesiems leidžiamą nebaužiamai plėsti turtinguosius.

Hagos konvencijoje sakoma, kad draudžiama nusavinti bet kokią privačią nuosavybę. Jei pažidžiamą privačios nuosavybės teisę, įstatymas laikomas neteisėtu.

Šventiškas spygliuotos vielos spindėjimas

1993 m. sausis

TREMTINYS

4

Vytautas CINAUSKAS
EZIA

Kiek buvo dėl ežios vaidų,
Šauksmų iš ratų, nuo statinės,
Kiek pykčio, iškreiptų veidų
Vardan vis tos pačios Tėvynės...

Visur apkaltinta ežia -
Pati kalčiausia ji, vargšelė...
O man ežia - kelio pradžia
I pašinimo šviesą šalį.

Ji vedavo vaikus rytais
I kvepiantą sakais mokyklą -
Gegužių žydičiais šlaitais
Ir per upelio šalsvą stiklą.

Per ją sugriždamas namo,
Nešiausi raidę, žodį, maldą...
Nekvaršinai galvos - kieno
Šita ežia ir kas ją valdo.

Ji buvo mūsų - piemenų,
Kaip vakarinis lauko dūmas,
Kaip išraustos iš pelenu
Buivytes pašinas gardumas.

Nuo jos laukinė obelis
Vaikus dalijo mūsų sodams.
Ir žarstė saulė į dalis
Žiemkenčius spindulius aruo-
dams.

Čia buvo šemuogių vieta...
Pabirt į duoną ruošės knynai...
Ant jos, sėdėdami greta,
Pypkiavo du geri kaimynai...

Šnekėjo, kad lietaus gana:
- Jau atsigavo vasarojus...
- Ve, tavo Nastė jau pana
Ir mano Juozas jau artojas...

Nenujautė, kad Juozas šus
Prie šios ežios miglotą rytą,
Pašlakštės kruvinus lašus
Ant pilko Lietuvos granito...

Ir Nastė nebegadimys
Nel audėjėlės, nel artojo...
Prie Vorkutoje juoda mirčis
Jos kaulelius baltais apklojo.

Seniai ežia ta suarta
Ir kur ji buvo - kas bežino?..
Bet tempia po kartos karta
Paglečios gręždantį vešimą.

O man liks atmintim gražia,
Lyg proskyna per kliaudią girią -
Vaikystės nuostabi ežia,
Kuri ir vienija, ir skiria.
1992 m. gruodis

MUMS RAŠO

Mieli Lietuvos žmonės!

Kadangi Lietuvai Aukščiausiojo Sutvėrėjo buvo lemta sugrauti piktosios dvasios imperiją, prašome visų geros valios Lietuvos žmonių štai ko.

Netrukus bus Lietuvos Prezidento rinkimai. Ir kaip keista, kad į ši garbingą postą balotiruojasi nesenai buves Lietuvos komunistų partijos lyderis dr. Algirdas Brazauskas. Mes gerai atsimename, ką padarė komunistų partija Lietuvai, Rusijai, visam pasaulyui: milijonai nekaltų žmonių nužudyta, ištrenta, moraliai suluošinti. Gana jau vieną kartą apsirikome, rinkdami Lietuvos Seimą. Neapsirikime antrą kartą - rinkdami prezidentą. Neaugi

Lietuvoje nėra žmonių, kurie nėra susitepę savo rūbų piktosios dvasios partijos purvais?

Mes prašome visų Lietuvos žmonių atsibusti ir gerai pagalvoti, kad išrinkume tokį žmogų, kuris nebuvro ir nėra savanaudis, kuris netarnavo okupantus. Nedarykime gėdos brangiai mūsų tėvynei Lietuvai viso pasaulio žmonių akivaizdoje.

O dr. Algirdas Brazauskas, gerbdamas savo oruma, turėtų pasitraukti iš politinės veiklos bent penkerius metus.

Lietuvos krikščionių demokratų partijos Akmenės raj.

Ventos kuopos: S. LEDŽIUS,

V. VISMINAS, V. ŠVARCAS

Apie kompetenciją ir dar kai ką

Laimėjusi Lietuvos Seimo rinkimuose dauguma, LDDP suformavo savo Vyriausybę, jos žodžiai tariant, "iš didelę kompetenciją turinčiu asmenių, neatsižvelgdama į jų partiškumą". Man pavažinėjus po kaimus, susitikus su panevžiečiais, sutvirtėjo išitininkimas, kad, komunistų nuomone, politinio veikėjo, ministro kompetenciją nulemia asmens priklausymas komunistų partijai (dabar LDDP) arba net jo patikumas KGB sluoksniuose...

Antai A.Brazauskas pasirinktas atstovas spaudai - Vilnius Kavaliauskas - buvęs komunistų šauklys, garsus Lietuvoje ir ypač užsienyje KGB agentas - "Karalius". Kompetentinga asmenybė? Turbūt. (Tik kokios sritys?)

O štai l.e. Seimo pirmmininko pareigas Česlovas Jursėnas - visų sričių nepakeičiamas specialistas, taip pat turėjęs slapyvardį "Antanaitis". Dabar jis juokina televizijos žiūrovus savo "simpatingumu", vikrumu. Ypač "kompetentingai" tiesioginėse laidoje jis atrenka save liaupsinančius laikus. O Seime savo pavaduotoju išsirinko irgi "kompetentingą" beldiką - A.Sakala.

Buvusį tikrai kompetentingą, daug Lietuvai nusipelniusį Užsienio reikalų ministram A.Saudargą A.Brazauskas, žinoma, pasitengé kuo greičiau nušalinti. Pasirtasis P.Gylis, Lietuvos užsienio politiką suvedantis į "kovą už būvi" (?), kiekvienoje spaudos konferencijoje kompromituoja visą Lietuvos Vyriausybę savo

primityvia mastysena ir melu.

Eikime toliau. P.Plumpa tedi-
bo neilgai, bet Nacionalinio sau-
gumo srityje spėjo tvirtai užstre-
komenduoti. Tai pradžioje pripa-
žino ir pats A.Brazauskas. Vėliau,
ižūliai sumelavęs, kad šios tarnybos vadovybė derins su Lietuvos politinių kaliniių ir tremtiniių są-
junga, A.Brazauskas P.Plumpą at-
leido ir paskyrė vėl aukštos kom-
petencijos (?) asmenių - Jurgi Jur-
gelį, kuris toks "demokratiskas",
kad užsidaro kabinete ir nesitaria
net su savo pavaduotojais. Na, ir,
žinoma, palengva į šią opią Lietu-
vai struktūrą gržta dirbtai seni
KGB kadrų.

Televizijoje "žalia šviesa"
duodama V.Kvetkauskui, V.Matulevičiui. (Pastarasis nuobodžiai kartoja nepavykusią "Kranto" naujametinę laida, atnaujinęs ja viena aktualija, tiesmukliskai nukreipta prieš S.Lozoraitį.) Tai visai paneigia komunistų tvirtinius esą jiems nesvarbu partiišku-
mas ar politinės pažiūros.

Galima būtų dar ilgai vardyt "kompetentingų asmenybų" pa-
vardes...

Tad pirmyn į pergale?

Mieli Lietuvos žmonės, o mes susivienykime! Gana skaldytis pagal KGB parengtą planą! Ir gerai pagalvokime, kol Prezidentą rinkti. Dauguma Lietuvos žmonių savo kailiu patyrėme, kas yra komunistai ir rusiškos meškos nasa-
rai!

Buves Vorkutos lagerių politinis kalinys
Antanas SIMENAS

Yra šiandieną Lietuvos draugai, o
kas priešai. Mes dėl savo ballumo
juos palikome gyvenimo kryžke-
léje.

Todėl kviečiu visus buvusius rezistentus, politinius kalinius ir tremtinius: kol dar turime sveikatos, papasakokime savo draugams, kaimynams, pažiūstameis ir artimiesiems apie savo ligyvenimus ten, toli nuo Tėvynės - Sibire, ir grūkų į Tėvynę. Padėkime jiems skirti pelus nuo grūdų. Parodykime, koks klastingas ir kiaurus raudsonasis maras. Dieki-
me jaunimui pasididžiavimą sa-
vo tautybe, kad prireikus jie galė-
tų apginti taip sunkiai iškovotą
mūsų laisvę ir nepriklausomybę.

Mes privalome žinoti, į kieno rankas atiduodame Lietuvos val-
rai.

Todėl glauskime prie savęs
mūsų jaunimą ir be reikalo jo ne-
kaltinkime.

Kęstutis LAKICKAS

1992 m. pasibaigus

Lietuvos Respublikos Seimo "Laisvės" frakcijos ekonominės reformos ir ekonominiai bei socialiniai rezultatai apžvalga

Baigėsi antrieji esminės ekonominės reformos metai. Lietuva, anksčiau pradėjusi kainodaros, finansų ir socialines reformas, valstybinių įmonių reorganizavimą ir privatizavimą, žemės ūkio pertvarkymą, akivaizdžiai pirmavo tarp buvusių Sovietų Sajungos ir Baltijos respublikų tiek pagal ekonominį tempus, tiek pagal ekonominius ir socialinius rezultatus. Kainų liberalizavimo ir rublio nuvertėjimo sėlygoti infliacijos nuostoliai ilgai buvo kompensuojami atlyginimui, pensijų ir pašalpų didinimu (indeksavimu). Žinoma, reformos laikotarpiu neišvengiami didesni socialiniai sunkumai, todėl 1991 m. pabaigoje ir 1992 m. pradžioje (kai buvo paleista dauguma kainų) gyventojų vidutinės realios pajamos (ivertintus vartojimo kainų padidėjimą), palyginti su 1991 m. pradžia, sumažėjo. Ši realų pajamų sumažėjimą padėjo kompensuoti tuo metu Lietuvos didesnis kainų ir atlyginimų mastas, dėl ko už Lietuvos gaunamas didesnes pajamas tiek įmonės, tiek gyventojai prekes galėjo pirkti ir kitose kaimyninėse "rublio zonose" respublikose, kur dėl pavėluoto kainų paleidimo prekių kainos kurį laiką buvo žemesnės.

Nuo 1992 m. kovo mėn. atlyginimams ir pensijoms pradėjus augti sparčiau nei kainoms, gyventojų realios pajamos gerokai padidėjo, ir birželio mén. realūs darbo užmokesčio ir pensijų rodikliai pralenkė analogiškus 1990 m. pabaigos socialinius rodiklius. 1992 m. II ketvirtyste nustojė kristi ir pagamintas bendrasis vidinis produktas pramonėje. Tai teikė viltį, jog pamažu stabilizuosis padėtis Respublikos ūkyje. Tačiau 1992 m. II pusmetį pradėtos ekonominės ir socialinės politikos korekcijos rezultatas buvo ne teigiamas, bet neigiamas. Todėl gerokai krito ir gamyba, o ypač (keletą kartų) gyventojų realios pajamas, dėl ko daugiau kaip pusę Lietuvos gyventojų 1993 m. sutiko gaudami mažiau pajamų nei minimalus gyvenimo lygis.

Praeitais metais išryškėjės politinio gyvenimo nestabilumas negalėjo neatsilepti ir ekonominės reformų tempams, kurie nuo pavasario ēmė aikškai lėteti. Kitaip negu Rusijoje, ekonominė reforma pradėjo strigti ne dėl pablogėjusios gyventojų socialinės būklės (metų viduryje socialiniai rodikliai buvo geresni nei 1991 m. ir 1990 m. pabaigoje), bet dėl paastrėjusios Respublikoje politinės kovos, sukėlusios nepamatuotą pasipriešinimą politiniams ir būtiniausiams ekonominiam pertvarkymams. Pavasarį ir vasarą sutrukdyta sutvarkyti bankų, pirmiausia Centrinio banko veikla, reorganizuoti pagal šių dienų reikalavimus. Energetikos ministerija, vėliau nesėkminges bandyta koreguoti reformos procesus, vėl platių pradėta taikyti administracinius direktyvinius svertus kainodaraje ir darbo užmokesčio politikoje, metų pabaigoje neleistinai sustabdyma privatizacija ir pristabdyta žemės reforma. Visa tai neišvengiamai pablogino socialinę ir ekonominę padėtį.

Ekonominės ir socialinės politikos korekcija pradėta įgyvendinti 1992 m. II pusmetje, kai pasikeitus Vyriausybėl realiai ekonominiam ir socialiniam Respublikos gyvenimui ēmė vadovauti kairesnės pakraipos politinės jėgos. Todėl norint palyginti "kairiosios" ekonominės politikos efektyvumą, pagrįsti racionalią politiką, vertėtų sugretinti svarbiausius socialinius bei ekonominius I ir II pusmečio rodiklius.

Nors bendrosios pramonės produkcijos apimtis priklauso nuo naujojamų įvežinių žaliai ir gaminių (nuo 1992 m. pradžios gerokai sumažėjus medžiagų importui, taip pat išsvyčius paslaugų sferai, tam tikras bendrosios pramonės produkcijos sumažėjimas yra būtinas ir nepriskirtinas vidaus gamybos nuosmukiui), tačiau kaip tempų mažėjimo rodiklis jis gali būti naudojamas. Remiantis oficialiais statistiniais duomenimis, bendrosios pramonės produkcijos lygis per II pusmetį (gruodžio mén. palyginus su birželio mén.) nukrito 52 proc., t.y. sumažėjo 2,1 kartu, o per pirmajį pusmetį - 20 proc.; 2/3 šio sumažėjimo tenka 1991-1992 m. žiemą Rusijos primestos ekonominės blokados nuostoliams.

1992 m. gruodžio mėnesį, palyginti su birželio mėnesiu, realus (ivertintus kainų padidėjimą) darbo užmokesčis sumažėjo 2,74 karto (1), o pensijos - 3,41 karto (1). Kita kryptimi lie socialiniai rodikliai kito per I praeitų metų pusmetį: realus vidutinis darbo užmokesčis padidėjo apie 20 proc. ir metų viduryje pralenkė reformos pradžioje (1990 m. pabaigoje) buvusį vidutinį darbo užmokesčių realios vidutinės pensijos padidėjimo beveik 50 proc. ir birželio mén. pasiekė aukščiausią per 1989-1992 m. laikotarpių lygį. Gyventojų realios pajamos ypač nukrito 1992 m. pabaigoje, dėl ko 2/3 žmonių gauna socialines padalpas.

Kur kas sparčiau II pusmetį didėjo ir kainos: gruodžio mén., palyginti su birželio mén., kainos padidėjo 368 proc., o per I pusmetį (kai buvo paleidžiamos kainos) - 223 proc. Bedarbių I pusmetį padaugėjo 1,73 karto, o II pusmetį - 2,70 karto.

1992 m. antroje pusėje pasunkėjo ir Respublikos finansinė būklė. Pirmajį pusmetį faktinis biudžetas buvo telgiamas, o metų pabaigoje realios išlaidos viršijo biudžeto pajamas. Be to, II pusmetje Energetikos ministerija gerokai išskolino Rusijai už dujas (8,7 mlrd. talonų, iš jų ketvirtame ketvirtelyje apie 5 mlrd. talonų) ir už naftą (1,6 mlrd. talonų), nors I pusmetje tokiai skolų nebuvvo. Pozityvaus vertinimo nusipelejo savų pinigų ivedimas, taip pat rudenį kuro išteklių kainų prilyginimas pasaulinėms kainoms.

Didelį ekonominės padėties pablogėjimą II praeitų metų pusmetje ir ypač metų pabaigoje didžiai dalimi sukelė netinkami reformų politikos pakeitimai: atsisakymas milžiniškos infliacijos salygomis indeksuoti atlyginimus ir pensijas, grūžimas prie darbo užmokesčių fondų reguliavimo adminitraciniuose metodais, dirbtinis rinkos kainų su-

(Nukelta 1/8 pel.)

Nekaltinkime jaunimo!

Daug pagyvenusių žmonių šandieną pelkia jaunimą, už tai, kad jis nedalyvauja Lietuvos politinėje gyvenime, rinkimuose, mitinguose, yra viskam abejingas. O kas dėl to kaltas? Mes! Nes nesugebėjome savo vaikams ir anūkams išdiegti mellišas Lietuvai. Mes nuo jų už devynių užkraktų slėpėme savo rezistenciją, tardymą kankinimus, kalėjimą, lagerių siuba, genocidą, jau sugrižus į Tėvynę. Mat bijojome, kad valai sužinojė, neprisitartų, nepakenktų savo reputacijai, karjerai.

Kai jau Aegimimo metais savo draugo dukrai studentei papasakoju apie jos tėvą, kalėjusį kartu su manimi lageryje, jis labai nusitebo, sunkdai tuo patikėjo. Nuvažiavęs pas artimą bičiulį ir netycia užsiminęs apie speciagerius, juodu su žmona išgaudindavau:

1993 m. sausis

TREMTINYS

5

Pradėjus naujas metus, traukia grįžti į prieitį, o praėję metai buvo Lietuvai audringi, sudėtingi ir skausmingi. Po vienuolikos AT deputatų ("pažangiečių") išdavystės prasidėjo įstatymų priėmimo blokada, tautą prislégė nerimas, o visa tai atvedė į sąmyšį per Seimo rinkimus spalio mėnesį.

Esu buvęs tremtinys laptevietis. Noriu prisiminti dar senesnius laikus, penktąjį dešimtmetį, kai garlaiviai vilko tremtinį prigrūstas baržas per visą didžiąją, beveik 4000 km ilgio, Jakutijos upę Lena, tekančią iš pietų tiesiai į užpolarę.

Minėdami šią data, Buities muziejus Rumšiškėse pastatėme lietuvišką jurtą. Metų pabaigoje mūsų kvietinu iš Jakutijos atvyko delegacija, atvežė jakutiškų eksponatų. Norėčiau apie šį kraštą papasakoti plačiau.

Jakutija - tai šalies pravardinis pavadinimas. Dabar atgautas tikrasis - Sacha. Tuo pačiu vardu vadinamas Šiaurės taigos pasidžiavimas - briedis Sachatyj. Tauta susiformavo slavų stumiamama nuo Tiumenės į rytinę Šiaurės kraštą. Čia dar gyveno evenkai, čiukčiai ir kitos Šiaurės tautinės grupės. Jų dabar čia mažuma. Didžiuosiuose miestuose jau pačiu jakutų yra mažuma. Jų vietą užėmė rusai ir kitos rusakalbės tautos.

Jakutija yra labai didelė Šiaurės žalis. Tai 18 proc. visos Rusijos Federacijos. Jos plotas prikysta 48-lioms Lietuvos teritorijoms, o gyventojų - vos 1 mln.

Per visą 20-ą amžių jakutų tauta buvo naikinama. Iš jos buvo atimta galimybė užsiminti įprastinė veikla - medžiokle, žūkle. Tuo vertasi apie 40 proc. žmonių. Savo kalbą moka tik 11 proc. jakutų. Vidutinis amžiaus vidurkis: vyru-45 metai, moterų - 55 (plg. Naujojoje Zelandijoje atitinkamai 71 ir 77 metai). Apie 25 proc. - bedarbių. Naikinama jakutų kultūra, istorija, nors čia gau-

Lietuviška jura Rumšiškėse

Lietuviška jura Rumšiškėse, Buities muziejue

nama 3/4 viso Rusijos gamtinio aukso ir 93 proc. deimanto, o medienai Lena plukdoma į Laptevų jūrą, kur kraunama į japonų laivus.

Naikinama buvo ne tik jakutų tauta. Jakutija buvo paversta visų tautų mėsmale. Dauguma tremtinų ir kalinių iš čia niekada negrįždavo į savo tévynę. Prie Lenos žiočių ir Laptevų jūros salyno per 200 km neateina net elniai, nes ten neranda maisto. Liepos mén. vidutinė temperatūra - 4 laipsnių šilumos, o rugpjūčio pradžioje jau plyti storas sniego sluoksnis, pradeda pūsti stiprus vėjai (purga).

Tai ten ir plukdytos 1942 m. baržos su tremtiniais. Trumpam sustojus ties Jakutsku, kur Lenos upės plotis siekia 11 km, iš laivų buvo iškelti našlaičiai vaikai, kurių tévai kelyje mirė, taip pat gydytojai ir kiti specialistai, reikalingi patiemis enkavedistams. Li-

kusieji (apie 3000) lietuvių nuplukdyti į Laptevų jūros ir išmėtyti Lenos bei Janos upių žiotyse. Ten jau būta pora savaičių anksčiau atvežtų suomų iš Karelijos.

Verta dėmesio jų trėmimo tragedija, kūpina enkavedistų klasbos ir melo. Dar 1942 m. gegužės

viduryje, kai iš vokiečių blokados žiedu apsupto Leningrado bėgo miesto gyventojai, enkavedistai naktimi išvesdavo šeimas iš namų, tarytum gelbėdami nuo fašistinio pavojaus, vesdavo jas tuo vieninteliu "gyvybės keliu" iki keleivinio traukinio, o ten tvarkingai susodinę išveždavo. Pavasariu apie 100 km, prasidėdavo ginkluota peržiūra: juos persindavo į gyvulinius vagonus, ir toliau jų laukdavo tokia pati kaip lietuvių kelionė į Laptevų jūros "pietinio kranto" (jį taip sarkastiškai vadino patys jakutai). Suomių likimas tragikas. Iš kelių tūkstančių beliko jų koks šimtas, beje, daugiausia asimiliuotų, ir tiktais vienas kitas grįžo į gimtinę.

Dar tais pačiais 1942 m. salose sutikdavome jakutų šeimų. Jie mažai pasakodavo apie save, bet to, prastai mokėdavo rusų kalbą, taciau visada buvo nuoširdūs, padėdavo lietuviams, su jais bendravo. Vėliau jų vaikai mokėsi su mumis.

Sovietinio NKVD veiklos mechanizmas visur vienodas. Kai 1942 m. kai kuriuos Jakutijos rajonus buvo ištikusios didelės sausros, Čiurapčios rajone (200 km į rytus nuo Jakutsko) išdžiūvo ežerai, upeliai, žmones užklupo badas. Kolūkiečiai praše papildomų kortelių duonai arba miltams,

o už tai buvo represuoti - 7200 žmonių ištremta. Jau pirmaisiais metais iš jų 2300 mirė, o per karą fronte žuvo 1250 to rajono žmonių.

Dar 1930-1935 m. Jakutijoje atsirado "atkeltų" iš pasienio krašto korėjiečių ir kinų. Karo metais į Jakutiją atvežta daug vokiečių iš Pavolgio, o 1952 m. atplukdyta ir labai daug ukrainiečių. Visi jie buvo asimiliuoti ir paversi rusakalbiais.

Rytinėje Jakutijos dalyje dar nuo 1935 m. masiškai buvo kuriami lageriai, kur buvo įkalinama 10-20-iai metų. Daugumai iš likusių gyvujų uždrausta išvažiuoti iš Jakutijos. Šie įsikurdavo miestuose - Jakutsk, Aldane, Tiksyje. Todėl dažnai susitikė žmonės vienas kitą klausdavo: "Ar tu čia gyveni pagal nutartį, ar pagal sutartį?"

Atgimimo bangą, prasidėjus perestroikai, pasiekė ir jakutų tautą. Tačiau praradus kalbą, papročius, savą gyvenimo būdą, sunku išsigelbėti nuo visiškos asimiliacijos. Absoliuti dauguma miesto gyventojų - "rusakalbiai". Bet jakutai gyvena viltimi atgauti savarankiškumą, tapti savo gamtos turtų šeimininkais.

Algirdas MARCINKEVICIUS

PO TO, KAI RAŠEOME

Gerb. Redakcija,

Perskaiciusi Jūsų laikraštyje apie "Žilvičio" būrio kovotojus, noriu kai ką patikslinti bei papildyti. Mano tévelis - Vladas Sekmokas nuo 1936 m. spalio mén. iki 1941 m. spalio mén. buvo Palemono geležinkelio stoties viršininkas. Prasdėjus karui, tévelis mane (dar paauglę) su penkamečiu broliuku traukiniu, kuriuo traukėsi į Karmėlavos aerodromo karininkų šeimos, išsiuntė į savo téviškę - Žeimius. Frontui praėjus, atėjusi mamytė pasakojė, kad tévelis vos vos nežuvo. Pasintės paskutinį traukinį su ginklais į Kauną, jis užėjo į budėtojo kambarį, o budėtojas Juozas Pridotkas čia atvedė kariškius. Tévelis buvo priemtas prie sienos sužaudyti, bet, kai staiga atskrido vokiečių lėktuvai ir pradėjo bombarduoti, jis išėjo pro langą į čia augusius javus. Mamytė apie tévelį nieko nežinojo, kol praėjo frontas ir jis pats grįžo į Kauno.

Perskaicius apie "Žilvičio" būrio kovotojus, man kilo daug minčių, užplūdo prisiminimai. Deja, tévelių nebéra - nera komplikus. Kilo abejoniu, ar atsiskirtinai į Žeiminius atvyko Raisys, kur mano tévelis buvo stoties viršininku iki pat jo aresto 1947 m. Raisys ir dar du - Juozas Gedra, Antanas Kisielius apsigyveno mano mamytės téveliui. Pastarasis vis kažkur vaikinėdavo. Aš močiaus Kėdainių gimnazijoje, tai juos matydavau tik savaitgaliais ir per atostogas. Raisys atvažiavo suimi ne 1945 m., o 1946 m. sausio pabaigoje ar vasario mén. Jis tada miegojo, bet, išgirdės tetą, garsiai derantį su emgebiastais, išėjo pro langą ir basas nubėgo į už kelį žingsnių esantį kitos te-

tos nama, pasislėpė ir taip išsigelbėjo. Prieš tai Kaune buvo suimtas Juozas Gedra (Buinauskas), Staugaitis, Staugaitienė. O kovo 4 d. ir man teko susipažinti su Kauno MGB. Vėliau daug mūsų iš Žeimių į Jonavos kalėjo Vilniuje, geležinkelio MGB (priešais geležinkelio valdybą). Apie Felikso Davidonio pabėgimą žinau nežažai smulkmenų, nes aš suimtiesiems pasiūnčiau planą sodo, kur belaisviai versdavo šiukšles. Iš viso jų pabėgo septyni. Aštuntas, pagyvenęs geležinkelietis, nebėgo ir sukėlė visus ant kojų. O buvo taip. Moterų buvo dvi kamerės. Mus rytais išvesdavo plauti koridoriaus grindų. Kadangi po kamerų durimis buvo skylės orui cirkuliuoči, per jas mes keisdavome mėsai. Šalia mūsų kameros (Nr.1) buvo vyrų kamera, kurioje daugiausia buvo laikoma karo belaisvių. Jie nešiodavo maista, pavasarį tvarkydavo sodą. Sienoje tarp mūsų kamerų buvo išmušta skylė, kurią užkimdavome iš duonos padarytu kamčiu. Per ją aš gavau planą ir pasiūnčiau Feliksui. Jų kamera buvo į kiemu pusę. Vieną naktį per smarkų liečių jie ir pabėgo. Tuomet greitai užbaigė mūsų bylą ir 1946 m. rugpjūčio 17 d. teisė. Iš viso mūsų surinko berodį septyniolika.

Gedrai, Staugaitiū (rodos, Lietuvos karluomenės karininkui) ir dar vienam paskirta mirties bausmė. Kitus nuteisė po 10 metų. Bausmę atlīkau Vorkutos lageriuose iš 1956 m. gržau į Lietuvą. Buvau prisiregistravusi Kaune, bet 1957 m. sausio mén. iš Kauno buvau ištremta. Dabar gyvenu Pasvalyje.

Regina SEKMOKAITĖ-TERVYDIENĖ

"Tremtinio" Nr.1(82) minėta generolą leitenantą Motiejų Pečiulionį 1948 m. man teko susitikti Mordovijos 8-ajame lageryje. Tai buvo senu, nedarbingų kalinų lageris. Gal mirti, gal sustiprėti buvau į jį atvežtas iš 2-ojo lagerio. Buvau visai išsekės. Iš čia į darbą né vieno nevarydavo.

Bendrauti su M. Pečiulioniu man neteko. Tarp mūsų buvo didelis amžiaus skirtumas. Man éjo devyniolikti metai, o jis jau per 60. Jis buvo aukšto ligio, tiesios laikysenos, inteligentiskas, labai kulturingas žmogus. Mūsų kelias greitai išsiskyré, nes mane išvežé į 9-ajį lagerį, kuriame buvo ligonié. Iš jos perkélė į 10-ajį lagerį darbams.

P. AIDUKAS

"Tremtinio" Nr.1(82) perskaiciau, kad žuvusio partizano Vytauto Šalčiūno artimieji nori gauti žinių apie jo žuvimo aplinkybes. Aš pažinojau du kilusius iš Marijampolės partizanus Vytauto vardu. Pavardžiu neprisimenu.

Vieno Vytauto slapyvardis buvo Saulius, vėliau - Vydis, pavardė - Žemaitis. Zuvojis 1949 m. balandžio mén. Prienu raj. Čiudiškų km. kartu su "Geležinio vilko" rinktinės vadu Algirdu Varakala.

Antras iš Marijampolės kiles Vytautas slapyvardžio neturėjo, pavardės - nežinau. Zuvo 1947 m. kovo pradžioje prie Igaliukos, netoli Baltramurio kaimo. Tai gali būti Vytautas Salčiūnas. Jo lavona nuvežė į Šilavoto Baltramurio kaimo gyventojas Juozas Matusevičius. Lavonas buvo niekinamas Šilavoto valsčiaus raičinės kaimo. Vėliau užkėstė prie kapų buvusiose senose duobėse, kur dabar pastatytas kryžius žuvusiu partizanui atminimui. Labai tikė, kad tai buvo tas pats Vytautas Salčiūnas, kurio ieškojo artimieji.

Norinčius sužinoti smulkiu praišau parašyti Jonui Žlobai, Basanavičiaus 12, Garliava, Kauno rajonas.

(Atkelta iš 4 ps.)

varžymas, taikstymasis su nekontroliuojamomis monopolinėmis kainomis elektros energijai ir kuro ištekliams, žemės ūkio produkcijos supirkimo kainų išaldymas, Vyriausybės leidimas (Vyriausybės nutrimas Nr. 628, 1992 m. rugpjūčio 21 d.) valstybinių įmonių vadovams per ketvirtį sumažinti darbuotojų skaičių 10 proc. (!).

Inflacijos padidėjimui didele įtaką turėjo nesutvarkyti Lietuvos bankė (kurį ilgai globojo kairiosios jėgos) piniginiai atsiskaitymai ir padidėjus įmonių tarpusavio įsisokinimai (20 mlrd. talonų), kurie tampa paslėpta emisija ir paslėptais papildomais apyvartos pinigais. Įmonės, negaudamos uždirbtų pinigų, nebenturi lėšų žaliavoms pirkti, mažina gamybą ir darbo vietų skaičių.

Pernelyg išaldžius įmonių darbo užmokesčio fondą (2,5 karto nuvertinus darbo jėgos kainą), įmonės susidarė dirbtinis finansinių išteklių perteklius, dėl ko įmonės neteko finansinių paskatų palaikti gamybosa lygi.

Miliardinių nuostolių Respublikai atnešė tai, jog savi pinigai įvesti, visus rublius (įskaitant sąskaitinius) keičiant į bendruosius talonus, kurie turėjo atsirasti ne tiek kaičiui, kiek naujo įvedimo būdu. Be to, spalio mén. jau galėjo būti įvesti tikri pinigai - litai.

Niekuo nepateisinas atsakymas tiekти siltą vandenį. Jau pusei Respublikos poreikiams nebeužperkama žalios naftos, kuri turėtų būti perdirbama "Naftos" įmonėje. Pateisinimui pasitelkiamas pinigų trūkumo motyvas atspindi akivaizdų nesugebėjimą tvarkyti energetinį ūkį ir tinkamai panaudoti finansinius išteklius.

Netiketai amžiai pablogėję prieitų metų II pusmetį socialinės ir ekonominių ūkio rodikliai atspindi neefektivios ekonominių politikos, kurių vykdė prie ekonomikos vaivio atsistojusios kairiosios politikos jėgas, rezultatus. Todėl valdančios LDDP išplėtotą propagandos kampaniją dėl tariamai netikusios "dešiniųjų reformos" politikos, sugriovusios ekonomiką, ir toliu giliinančios krizę, yra, įvelnių tarant, nesąžiningas politinis triukas prieš rinkimus, bandymas už nesugebėjimą tvarkyti suversti kaltę kitems, ir dar keleriems metams į prie-

liu metu ekonominę padėtis galėjo būti kitokia. Tai liudija ir Esijos pavyzdys, o ji prieitų metų viduryje nepakeitė reformų politikos.

1993 01 18

1993 m. sausis

TREMTINYS

6

Sausio 16 d. K. Šimkui suakso 80 metų. Nuotrauka iš archyvo: K. Šimkus, Pečioros lag., 1947 m.

Saugumo rūsyje Kaune

Kai budėtojas mane 1940 m. birželio 23 d. nuvedė pas tardymo skyriaus viršininką Rozauską, šis užpuolė kaip pasiutes šuo. Išliejė savo tulži, per davė mane savo padėjėjui (gaila, pavardės neprisime nu). Tardytojas surašė mano biografiją ir nuvedė į rūsi. Ten buvo devynios kameros. Mane uždarė į 7-a kamerą. Tai buvo tikras rūsys - belangė pataipala, blanki elektros lemputė, sienoje - ventiliatorius į koridorį. Pasieniais - geležinės lovutės, diena prikabinamos prie sienos. Patalynės - jokios, tik veltinis paklotas, pilnas blusų. Rūkalai - pas budėtoja. Du kartus per dieną išleidžia į tualetą ir tada duoda po viena cigarete. Mityba skiriama po 1,5 lito dienai.

Trumpai apie asmenis, kalėjusių kartu šioje kamerose. Leonas Bistras - Krirkionių demokratų partijos lyderis, buvęs ministrų kabineto pirmininkas, Krašto apsaugos ministras, Švietimo ministras, filologijos mokalų daktaras.

A. Tamošaitis - teisės mokslo daktaras, buvęs paskutinysis Telšių ministras, birželio 15 d. kartu su generolu Musteikiu vykęs į Vokietiją, bet žmonos prikalbintas iš

Pragaro prieangyje, arba Lietuvos kalėjimuose

Kyburti grįžę į Kauną. Tamošaitis mokėjo labai daug anekdotų ir meistriškai juos pasakojo. Girdėjau, kad enkavedistai vėliau jį nūžudė.

J. Skaisgiris - buvęs Žemės ūkio ministras. 1941 m. Pečioros lagerye, prie tilto per Kas-Ju upę, netikėtai jį buvau susitikęs. Trumpai pasišnekėjome. Grįžę į Lietuvą, mirė Kaune.

Gimžauskas - Alytaus apskrities Valst. saugumo viršininkas. Vilnius liečiuvis, iš lenkų kariuomenės atbėgęs į Lietuvą.

Kaulėnas - Valstybinės loterijos direktorių, jaunas, linksmas vyrukas.

Žukauskas - Kauno sunkiųjų darbų kalėjimo valdininkas.

Slišoraitis - geležinkelio valdybos ekonomistas.

Steikūnas - inžinierius, kino teatro "Romuva" (Kaune) savininkas.

Martušis - kunigas, tėvas Aloyzas, Kretingos pranciškonų vienuolyno viršininko pavaduotojas, planavęs trauktis į Vokietiją, o vėliau į Braziliją, bet išduotas, enkavedistui suimtas. 1950 m. Kaune, savo bute, nušautas.

Netikėtai čia pakliuvo ir Kauno sunkiųjų darbų kalėjimo prižiūrėtojas Kregždė - už laiško perdavimą kaliniui. (Po kelių dienų jis buvo paleistas.)

Visi laukėme, kada mus paleis. Po 28 dienų pradėjo po vieną išvedinėti iš kameros. Išeinantieji atsiveikindavo su pasiliekančiais - manė, kad išeina į laisvę. Arėjo eilė į man. Nuvedė į garažą ir lengvyoju automobiliu nuvežė į ... Kauno sunkiųjų darbų kalėjima. Pateikau į antrojo skyriaus 105 kamerą. Ir kaip nustebau čia rades visus save kameros kaimynus, "žileistus" iš saugumo rūsiu! Paaiškėjo, kad esu tikras kalinas, ir viltis išeiti į laisvę visai mane apleido.

Per tas 28 saugumo rūsyje praileistas dienas nebuvau tardytas nė kartu. Buves Telšių ministras sakė, kad aš tikrai būsiu paleistas, bet deja ... Ir jis dar nežinojo bolševikų klastingumo ir žiaurumo.

Kauno sunkiųjų darbų kalėjime

Palyginti su saugumo rūsiu, kalėjime pasijautau kaip kurorte. Kamera - erdvė (dešimčiai žmonių), dviaukštis gultai, du langai. Pro langą matyti gabalėlis Zaliakainio ir Mickevičiaus - Kešučio gatvių kampas. Neleidžia pasivaikščioti, perduoti maisto, pasimatymai uždrausti, neskuta barzdų. Visi apželę kaip robinzonai. Pradėjo vesti į pirtį, keisti patalyne. Kalėjimo viršininkas Kučinskas maitina neblogai: negali išmesti kruopų (grucės) kočės ir gyvulinį runkelį sriubos. Bado dar nėra.

Netrukus ant langų užkabino medinius matikus (kazikus). Po mėnesio juos nuėmė, bet langus sumažino perpus, idėjo nepermatomus stiklius.

Po trijų mėnesių (spalio 20 d.) iškvietė tardytojas (russas), paskelbė aresto ordeni, kalinimo aktą - esu kalinamas pagal 58 str. 4 ir 6 punktą. Ketvirtas punktas - už priklausymą Lietuvos šaulių sąjungai, o šeštasis - už šnipinėjimą. Už tai grėsė mirties bausmė. Surašė biografiją ir paliko ramybėje. Sugrūdo į kamerą 20 žmonių. Netilpome, tad išgriovė į išmetė gultus, miegojome ant grindų. Slišoraiti (Palackio svaini) paleido į laisvę. Dar šioje kamerose kalėjo buvęs geležinkelio policijos viršininkas Katašūnas, Gudžiūnų dvaro savininkas Chrapovickis, gen. štabo majoras Ivašauskas, Kauno m. policijos valdininkas Totoraitis, saugumo valdininkas Vašnora ir kt.

Pradėjus kalėjimą remontouti, buvome perkelti į 122 kamerą. Ten teko išbūti iki pavasario. Salygosi labai blogos: kamera perpildyta, oras tvankus, "paraša" pilna...

Po pusės metų "ramybės" pradėjo tardyti. Tardytojas - Kazlauskas. Tai senas komunistas, sédėjęs kalėjime kaip politinis kalinas. Neaukštis ligio, su akiniu, nelabai raštingas, tylus, nežiaurus, tardo vadovaudamas saražu klausimų.

rašytu rusų kalba. Jis greitai suprato, kad aš nesu žinias, todėl pareiškė, kad 58 str. 4 ir 6 punktas pakeičiamas į 58 straipsnio 13 punktą. Ir...tyla. Tikrai vasario pabaigoje tardytojas Žilinskas (tiesa, jis buvo tik vertėjas) išsikvietės klausia, ar nusibodo sėdēti, ar norėčiau byla užbaigt. Žinoma, atsakiau telgiama. Nieko daugiau nebeklausadas, jis ilgai rašė į darbų man pasirašyt protokolą. Perskaitej jis apsilubau. Pasak jo, aš pats save labai apkaltinai nebūtaias dalykais. Supraterės, kad Žilinskas norėjo mane apgauti, pasirašyti atsisakiau. Tada tas įsiutes ir paleido į darbų kumščius. Vis tiek jam teko perrašyti naują kalinamają išvadą, kur jau buvo įrašyta, kad "kaltu neprisipažstu". Tai buvo mano moralinis laimėjimas. Žilinskas įsiutes rėkė: "Aš tau įtaisysiu penkerius metus!", bet "ištaisė" - aštuonerius... Po dvieju mėnesių - gegužės 8 d. man oficialiai paskelbta, kad 1941 m. balandžio 19 d. ypatingojo pasitarimo esu nuteistas aštuonieriems metams laisvės atėmimo. Po to buvau įgrūstas rūsin į 20-a kamerą.

Ten susipažinau su dyliu ižmias žmonėmis: Domu Česevičiumi - buvusiu Lietuvos tautininkų sąjungos pirmminku, gydytoju (dabar profesoriu) Liubomiru Laučevičiumi. Jie taipogi buvo nuteisti po aštuonierių metus.

Arėjo jau į 1941-jei metai, pavasarė, vis ta pati kalinių prigrūsta 122-oji kamera. Trūksta ne tik maisto, bet ir oro. Vyrai išblyškė, negaluoja. Aš susirgau stipriu austiesi uždegimui. Trečią dieną prisiskaukau kalėjimo gydytoja Michališoką. Bet prižiūrėtojas neleidžia manęs vestis į ambulatoriją. Palieku kamerose be medicinos pagalbos. Paskelbus nuosprendį, kalėjimo režimas sušvelnėjo. Leisdavo 15 minučių pasivaikščiojimus, dėvė po lapelį popierius, leido parašyti į namus.

Devintame forte

1941 m. gegužės 20 d. visus mano kameros kalinius išvedė į kalėjimo kiemu, susodino į "juodąjį varnā" ir nuvežė į Vilijampolės pusę. Nustebome, kad pasuko ne į geležinkelio stotį. Sėdėjau mažinos priekyje ir per langeļi valruotojo kabinoje pamačiau kalėjimo valdininkų laikant mūsų bylas. Mano įbuvo viršutinė. Ant jos buvo už-

šta, kad paskyrimo vieta - Kotlaso geležinkelio stotis. Devintame forte mes visus (20 žmonių) uždarė į pirmąją kamerą. Ten radome daug kalinių. Cia mano gultų kaimynas buvo Lietuvos kariuomenės vyriausiasis prokuroras gen. Vymeris.

Cia kasdien 15 minučių leisdavo į kiemu pasivaikščioti, maitinėti geriau negu kalėjime. Man čia pasiekė parašyd žmonai laikikuti, pasivesti atvažiuoti. Arvažiavo, pasimatėme. Kai kada į kamerą pakliūdavo laikraštis. Garsiai skaityda vo Šiaulių advokatas Šapiro arba Poška - garsusis keliauninkas. Poška įdomiai pasakodavo apie savo kelionę motociklu po vidurio Rytus ir kt. Birželio 5 dieną mane perkélé į kitą kamerą. Ten radau du generoli: Kubiliūnį ir Daukanta. Įdomu buvo pakalbėti su generoli Kubiliūnu. Jis jau buvo nuteistas 8-eriems metams, bet kalėjimo viršininkui pareikė galis papildyti byla labai svarbias slaptas faktas. Kai mus išvežė į devinto forto, jis palioko papildomam tyrimui (tardymui). Vienai dienai dėl man nežinomų priežasčių buvau paliktas ir aš, bet iš kito dienų iš Kauno geležinkelio stoties Stolypino vagone dundėjau į ryti puse.

Vilniaus geležinkelio stotyje išsodintus, mus, kartu ir vienakoji invalidų suramentais, pusiau bėgtė vieto į "juodąjį varnā". Nuvežė į Lukiskių kalėjimą. Sugrūdo pirmo aukšto vienutėse po 10 žmonių. Sėdėjome ant grindų. Pakliuau į kamerą, kur buvo daug karininkų: 1-ojo inžinerijos bataliono kap. Lapurka, 9-ojo pėstininkų pulko bataliono vadas majoras (pavardės neprisimenu), to paties pulko likinės puskarininkis Gražulis. Ypač gerą išpūdį man darė kap. Lapurka. Vėliau, kartu dirbant Pečiorlage, mus ilipusiu kolonoje Nr. 227, ta nuomonė dar pasitvirtino. Jis mirė Lietuvoje, Trakuose, grįžęs į lagerio po 8-erių metų kančių.

1941 m. birželio 16 d. visus pirmo aukšto kalinius išvedė į kiemu. Ten pamačiau šiurpų vaizdą. Už ilgą stalą, apsiverste bylomis, sėdėjo NKVD pareigūnai ir stebėj, kaip kareiviai darė nuodugnią (išrenius nuogalą) krata. Smulkus gerus daikrus kareivai mūkliai pasisavinėdavo. Iškrėstuosis grupėmis sodinėjo "juodąjį varnā", vežė į geležinkelio stotį, o ten grūdo į gyvulinius vagonus.

Krizostomas ŠIMKUS

Trečiukart Ispėtas, išėjo iš bunkerio

Leningrado "peresykos" (transitiname) kalėjime vienas lietuvis savo pamaldumu atkreipė kitų dėmesį. Jis melsdavosi ilgai ir atsidėjęs. Tai buvo 1947 ar 1948 m.

"Ar jūs visad buvote tokis pamaldus, ar tik dabar, patekės į kalėjimą?" - paklausė inžinierius Vincas Seliokas, kuris kartu buvo vežamas į Rusiją. Paklaustasis émė pasakoti:

"Anksčiau nebuvau tokis. Religingas tapau po vieno iškygio Afrikoje. Kai per Antrą pasaulinį karą vokiečiai užėmė Alžyrą, mūsų karinių būrys saugojo sienu. Turėjo bunkerį. Būryje buvo šeši karininkai: du įėjo sargyba, du išlejosi, o du losė kortomis. Aš miegojau. Staiga mane kaškas pajudino už peties ir sako: "Keklis ir eik!" Pamaišau, kad pašadino draugai. Aš juos užsipiuoliau, kad trukdo miegoti. Tuoj vėl užmigau. Ir vėl mane kaškas išdina: "Keklis ir eik!" Daubar dar smarkiai puoliau barti draugus, kad mane ersina ir neduoda miegoti. Tie teisinosi, kad lošia kortomis ir manes nešadine.

Vėl užmigau. Trečią kartą dar išakmiai kaškas liepia: "Keklis skubiai ir bék!" Tada jau atskiliu, išbėgau iš bunkerio laukan. Kai nuėjau apie 20 žingsnių, į mūsų bunkerį krito svedinys. Visi ten

APSAUGOJO NUO PAVOJU

buvę vyrai šuvo. Jei ne tas paslaptingas balsas, būčiau ir aš šuves.

Tas išykis mane taip paveikė, kad nuo tada tapau giliai tikinčiu. Dar turiau pridurti, kad mano motina už mane daug melsdavosi, kai buvau mobilizuotas į frontą.

Mirės tėvas apsaugojo nuo išvežimo

1980 m. rudenį buvau nurykės pas savo seserėn. Ten sutikau jo žmonos broli. Jis papasakojo tokį idomų atsitsikimą išykusio jo kaimyno. Atkociuose, Ukmengės raj., Deltuvos parapijoje.

Miegant Bielinskui pasirodes senokai mirės jo tėvas sako: "Kraustykis iš čia!"

Regejimą sūnus papasakojo kaimynams, bet kraustyti nesiruošė. Tada kitą naktį vėl pastrodo tėvas į pakartoja raginimą: "Kraustykis iš čia!"

Bet ir ši kartą sūnus nepaklaušė ir nesiruošė iš namų pasitraukti. Tada mirusis tėvas pasirodo sūnui trečią kartą ir dar išakmiai liepia išvažiuoti.

Dabar jau sūnus émė nerimauti: gal išties čia ko rimto esama.

Vakarui atėjus, susiruošė ir su šeima persikėlė pas giminės.

Rytui išaušus, kareiviai, enkavedistai apgulė namą, kad visus namo gyventojus suimių ir išveškų į Rusiją. Namuose rado tik seserį, likusius prištūrėti namus. Tad ją išveškė.

**Pasakoja medicinos daktarė
J. Radavičiūtė**

"Baiiantis Antram pasauliniam karui, aš Jadviga Radavičiūtė, medicinos daktarė, gyvenau Vokietijoje, Manheime prie Reino. Sv. Juozapas buvo mano myliamas šventasis. Juo labai pasitikėjau ir kasdien pavesdavau save į globali, o Vokietija tada buvo smarkiai bombarduojama.

Prieš pat karo pabaiga, 1945 m. gegužės pradžioje, naktį man pasirodė šv. Juozapas ir sako: "Išek iš čia! Išek!" Tai pakartojo keletą kartų ir gana aiškiai, itai-giai.

Aš persikėliau į netoli eseanti kaimą. Neilgai laukus, atskrido amerikiečių bombonečiai ir tą

miesto kvartala, kur gyvenau, patvertė griuvėsiai. Aš likau gyva dėl apstreiskimo ir išpejimo".

Kai 1976 m. spalio mėn. aš (daktarės brolis, kun. B. Radavičius, Žalgirio kiebonas) įaplankiai Amerikoje, Detroite, jis man tai papasakojo, o aš užrašiau 1980 09 25."

Ne vieną panašų atsitikimą, išpejantį ir pamokantį, randame aprašytą šv. Rašte: Sv. Juozapui liepiama bėgti iš Palestinos, Sv. Pauliui įsakoma aplieisti Jeruzalę.

Šv. Rašte aprašyta ir tragediškų mirčių dėl to, kad nepaisoma Dievo išpejimų.

**"Pabėgti nepavyks.
Tu iškisi gyvas"**

Dukart areštuoto ir kalinto kan. Petro Raudos atsiminimuose "Nesuprantami Viešpties kelias" vėl skaitome pranašių išpejimą, gautą per sapną. Pasakoja panevėžties kalinių:

1993 m. sausis

TREMTINYS

7

"Vyties" apygardos "Žilvičio" būrio kovotojai

JULIUS VASILIAUSKAS-BALANDIS

Gimė 1924 m. Jonavos raj. Vaivadiškių km. Svelnaus būdo, labai muzikalus - grojo visokiuais instrumentais, buvo myliamas ir šeimoje, ir visų draugų.

Iki karo Žeimiuse baigė sečias klases. 1943 m. dirbo pieno priemėju, vėliau, kad išvengtų darbų Vokietijoje, buvo iškalbėtas Žeimių valsč. stotį į pagalbinę policiją: tuo metu reiškėjo Žeimių dvare saugoti grūdų sandėlius. Vėliau buvo pervaistas į P. Plechavičiaus armiją ir tarnavo Vilniuje iki jos išformavimo. Artėjant frontui, grįžo į namus, tačiau atvirai rodyti vengė, nes kaimynas

Risovas ne atsitiktinai kas vakarą čia užsibūdavo iki išnaktų. Išsidarino Vilniaus geležinkelio dirbtuvėse. Tačiau beveik kasdien buvo saugumo sulaikomas ir tardo mas. Veliau dėdė (dirbtuviu viršininkas) pervedė jį į geležinkelio pagalbinį už Vilniaus, netoli Nemenčinės, bet ir ten saugumo buvo surastas ir persekojamas.

1947 m. vasara apsisprendė į "Žilvičio" būrio "Kardo" brigadą. Tą pačią naktį Barsukynės miške užėjo ant pasalos. Tada žuvo Mockus, Beleišis ir Eimontas.

1948 m. lapkričio 12 d. naktį J. Vasiliauskas užėjo pas Sodnikavičius į Bazilionių kaimą. Sodyba buvo sekama. Kieme jis buvo mirtinai iš automato sužeistas. Negalėdamas trauktis ir nenorėdamas patekti gyvas nelaisvė, nusišovė. Jam buvo vos 24 metai. Draugai atsišaudydamai spėjo pasiraukti Girelės link. Po šio išvykio Sodnikavičių nuteisė, šeimai ištremė. Kitą dieną J. Vasiliauskas basas buvo numestas ant šiukšlių krūvos Jonavos stribų būstines kieme. Po kelių dienų naktį užkastas prie Neries.

Atpažinimui ir tardymui buvo iškiestas tėvas, paauglė sesuo. Tardė Luzginas, o Antimonovas nuvėlė prie išniekintojo. Tuo tarpu stribai prilię prie būstinės langų, garsiai kvatojo.

VYTAS ŽUKAUSKAS-MENULIS

Gimė 1927 m. Kėdainių raj.

1945 m. pavasarį pas Zubkevičių į butą (Gedimino pr.) atvyko saugumietis. Zubkevičiaus nepazinės, paklausė, kuris yra Zubkevičiaus kambaris. Šis parodė kitą kambarį. Zubkevičius per kitas duris išspruko į gatvę. Kuri laiką nelegaliai gyveno įvairoje vietoje; sugebėdavo vikriai ištrūkti iš saugumo nagų. Štai Šiauliųose 1946 m., užkluptas saugumiečių, jis užsiropštė ant stogo ir vėl išvengė suėmimo.

Susisekė su Lietuvos partizanais, dalyvavo jų veikloje iki 1947 m. rudenės. O rudenį pasiryžo išvykti į Lenkiją (gerai mokėjo lenkų kalbą). Jam padėti pasisiulė išdavikas Juozas Markulis (Vilniaus universiteto profesorius). Jis išrūpino Zubkevičiui kelionės dokumentus. Vieną dieną, draugiškai atsisveikinės su Markuliu, Zubkevičius sėdė į traukinį, bet tuoju už Vilniaus milicininkas jį apkaltino pavogus karvę ir suėmė. Ištremtas į Sibirą, ten išbuvo 8 metus. Grįžo invalidas. Dirbo Kaune darbininku. Zubkevičiui saugumas daug kartų siulė "bendradarbiauti", bet jis tiesiai atsakydavo: "Išdaviku nebūsiu". Sirgo, po operacijos (kojos amputavimo) 1970 m. mirė.

V. Zubkevičius mėgėdavo pasakoti apie Vilniaus universiteto studentą Antaną Linką. 1940-1941 m. Linka buvo komjaunuolis. Bolševikus išvijus, Linkos pažiūros keitėsi. Didelį išpūdį jam darė lietuvių dižvyriškumas - 1941 m. birželio mén., vokiečių mobilizacijos boikotas ir apskritai visa rezistencinė lietuvių veikla. Linka sakydavo: "Tokia maža tau ta, o sugeba taip drąsiai ir sumanai kovoti su tokiu stipriu priešu!"

1945 m. Antanas Linka tapo partizanu ir žuvo.

Antanas PATAKKAS

Slykių km. Baigės pradinę mokyklą, dirbo tėvų ūkyje. Sugrižus "išvaduotojams", išvažiavo į Vilnių, dirbo geležinkelelyje. 1946 m. tėvą ir broli Joną suėmė ir apkaltino, kad jų namuose vyksta susirinkimai. Iš viso teisė 18 žmonių. Tėvą ir broli nuteisė po 10 metų lagerio. Vytas atvažiavęs atostogauti susitikdavo su vyrais, pasirūžusiais kovoti prieš okupacine priekarta ir smurtą. Tėvo ir brolio likimas lėmė jo apsisprendimą: 1947 m. pavasarį paėmė į rankas ginkla. Vytas-Menulis kartu su Danieliumi Beleišiu-Meilučiu, Jonu Bartusevičiumi-Vėtrunge daugiau palaikė ryšį su Kėdainių raj. veikusiais būriais, tačiau susitikdavo ir su "Dobilo" būrio kovotojais. Kai partizanų gretos visai išrečėjo, abu su Jonu Bartusevičiumi-Vėtrunge apsistodavo patikimų ūkininkų įrengtose slėptuvėse.

Nelemtą 1955 m. sausio 17 d. naktį su Jonu-Vėtrunge sumanė aplankytį seną pažiastamą ir atėjo į Vanagiškių km. pas Z. Cekanavičienę. Cia gyveno ir Galickai, Ganusauskas, Taraškevičiai. Išdavikai apie partizanus tuo pat pranešė į Žeimius. Atvažiavo kelios mažinos ginkluotų stribų, kariškių, apsupo nama, užvirė žūtbūtinė kova. Jėgos buvo nelygios. Mirtinai sužeistą Menulį draugas atsišaudydamas dar megino išnesti iš kovos lauko, bet apsupties žiedas siaurėjo. Vėtrunge turėjo išvykti Menulio prašymą - nepalikti jo gyvo raudonujų slibi-

nų patyčioms. Tokia buvo jų priesaika, ir jis ją išvkdė. Nepasidavė gyvas ir pats. Kitą dieną abu buvo atvežti į Jonavą patyčioms ir paniekai. Po kelių dienų užkasti prie Neries.

KETURI BROLIAI BELEIŠIAI:

Jonas-Karvelis-Sarūnas, Baltras-Genys, Ignas-Putinas ir Danielius-Sakalas-Meilutis. Gyveno jie Varpėnų km. netoli Naujasodžio gausioje ūkininkų šeimoje. Pradžioje, nenorėdami tarnauti okupantams, slapstėsi, vėliau organizavo Sarūno būri, kuris, pradėjus Žilvičiui vadovauti, susijungė su jo būriu.

Prasidėjo šeimoje persekojimai, tardymai. Seserį Anastasiją 1945 m. rudenį po tardymo ciunčią namo per Skrynių miškelį nušovė stribas Jonas Urbanavičius (dabar mires).

Broliai beveik niekada nesiskirdavo, kovojo kartu. Išskyre juos tik mirtis. Ignas-Putinas žuvo Barsukynės miške 1947 m. vasarą. Budėdamas sargyboje, pamatė ateinančią kaimyną, bet nepastebejo iš paskos sėlinančių stribų. Užvirė kautynės. Ne visiems pasiekė prasiveržti iš apsuptys. Ignas-Putiną nuvežė į Vandžiogalą ir numetė prie stribinycios, po kelių dienų kažkur užkasė.

Baltras-Genys žuvo 1947 m. pavasarį tarp Vandžiogalos ir Lapų. Taip pat buvo nuvežtas paniekai į Vandžiogalą.

Jonas-Sarūnas vadovavo "Žil-

vičio" būrio Šarūno brigadai. Brigados veikimo zona buvo Vandžiogalos, Lapių apylinkės, iki Žeimių, tačiau lankydavosi jie ir kitose "Žilvičio" būrio brigadose. Turėjo bunkerius savo veikimo zonoje miškuose ir pas kaimo gyventojus. Ne kartą su broliais ir kitaip kovos draugais jam teko atremti prieš ugnį, tačiau 1948 m. lapkričio 5 d. buvo išduota Počiūnų km. Abromavičių sodyboje netoli Labūnavos.

Prasiveržti iš apsuptys pasisekę Danieliu-Meilučiui, Stasiui-Kšanavičiui-Zaibui, Vytautui Žukauskui-Menuliu ir Adomui Dofartui-Zvibliui. Danielius-Meilutis, sužeistas į ranką ir koją, pasiekė patikima gyventoja, kuris jam apriso žaizdas, davė arkli. Atjojė į Salaminų km. pas Juškevičių, Danielius jo bunkeryje ilgai gydėsi, nes truko kvalifikuotos medicinos pagalbos. Pagijes vėl grižo pas kovos draugus.

Iš archyvinių duomenų žinoma, kad 1950 m. rugpjūčio mėn. (Jonavos saugumo vado Luzgino pažyma) Danielius-Meilutis veikė kartu su Vytautu Žukausku-Menuliu, Jonu Bartusevičiumi-Vėtrunge ir Stasiu Kšanavičiumi-Zaibu. Jam tada buvo maždaug 26 metų. Būrio vadui Žilvičiui pasitraukus į Upinkų apylinkes, Danielius su savo grupė perėjo į būri, veikusi tarp Šilų ir Kėdainių. Tolimesnis jo likimas nežinomas.

Payenge
Veronika GABUZIENE

"Išdaviku nebūsiu"

Partizanas Vaclovas Zubkevičius g. 1914 m. Kėdainių raj. Šeitos valsč. 1941 m. baigė Vilniaus universiteto teisės fakultetą. 1942 m. buvo išrinktas universiteto jaunesniuoju asistentu; tas pareigas ėjo iki 1945 m. pavasario, kol ėmė persekioti saugumas. Mat 1941 m. birželio mén., išvijus iš Lietuvos bolševikus, Vilniuje susikūrė Lietuvių komitetas - Vilniaus miesto ir krašto administracinių organų (nes Vilniaus kraštas vokiečių karinės valdžios buvo atskirtas nuo likusios Lietuvos dalies), o į šį komitetą ėjo ir V. Zubkevičius. Komitetui vadovavo Vilniaus universiteto docentas Stasys Žakevičius. 1944 m. Žakevičius pasitraukė į Vakarus, o nepasitraukusiu komiteto narių saugumas ieškojo, juos suiminėjo.

Nevia kovodami prieš "antisovietinius elementus", 1944 m. gruodžio 22 d. ankstų ryta NKVD dalinių ir skrebai užpuolė Kupiškio apskr. Viešintų valsč. Maldeikių km. beginklius gyventojus. Nušauti šio kaimo beginklių gyventojai broliai Gasiūnai (vienas jų - Vilkoras, antro vardo nepavyko nustatyti). Sudiegintos penkių sodybos: Mykolo Bagdonos - visi sodybos pastatai su gyvuliais, ličiai tiki nuošaliau stovėjusi pirtis, Antano Uzdros - visi sodybos pastatai, ličiai tiki nedidelis tvarėlis, Juozo Antanėlio ir Juozo Maldeikio - klojimai.

Antaną Uzdru suėmė, tardydami žiauriai kankino, jis mirė maždaug po pusės metų Kauno kalėjime. Atrodo, jog tokiai provokacinių veiksmų enkaudėtai ir stribai skatinė, kad kuo daugiau Lietuvos sūnų išeitų į miškus į ginkluojamų priešintusių.

Labai skaudu, kad tokios piktadarybės nekeliamos alkštėn, tik retkarčiais paminimas vienas kitas kaimas, o juk Lietuvos nukentėjo labai daug kaimų.

Antanas ŠIMENAS

Panėvėžys

Mažeikiai

Mortas BUDRIENAS

Kodel nuolankiai tylime?

Neva kovodami prieš "antisovietinius elementus", 1944 m. gruodžio 22 d. ankstų ryta NKVD dalinių ir skrebai užpuolė Kupiškio apskr. Viešintų valsč. Maldeikių km. beginklius gyventojus. Nušauti šio kaimo beginklių gyventojai broliai Gasiūnai (vienas jų - Vilkoras, antro vardo nepavyko nustatyti). Sudiegintos penkių sodybos: Mykolo Bagdonos - visi sodybos pastatai su gyvuliais, ličiai tiki nuošaliau stovėjusi pirtis, Antano Uzdros - visi sodybos pastatai, ličiai tiki nedidelis tvarėlis, Juozo Antanėlio ir Juozo Maldeikio - klojimai.

Antaną Uzdru suėmė, tardydami žiauriai kankino, jis mirė maždaug po pusės metų Kauno kalėjime. Atrodo, jog tokiai provokacinių veiksmų enkaudėtai ir stribai skatinė, kad kuo daugiau Lietuvos sūnų išeitų į miškus į ginkluojamų priešintusių.

Labai skaudu, kad tokios piktadarybės nekeliamos alkštėn, tik retkarčiais paminimas vienas kitas kaimas, o juk Lietuvos nukentėjo labai daug kaimų.

Gerb. redakcija,

Galbūt atsirastų galimybė gražiai perspėti mūsų dainininkus ir jų vadovus, kad dainos "Jezi ne auksinės vasaros" žodžiu neiškraipyti. Tremties ir rezistencijos metais šioje dainoje nebuvė eliučių:

Negaila tėtis nei mamos
ir visko, ką turėjau,
Tik gaila gaila Lietuvos,
kurią karstai mylėjau.

Tikrai netikiu, kad jas sukurė buvę partizanai ar politiniai kalinių, kurie savo gyvybę aukojo, kai trėmė tėvus. Kai iš miško su savo kuopa pareidavo mano vėlionis brolis, kaip gražiai jie dainuodavo apie mamą: "Oi neverk, mamyte, motina sena, // nes ir taip už grotu ašarų gana //".

Ir verkdavome ne savęs gailėdami, o tėvų, kurie stovėjo prie kalėjimo durų su ašaromis akys. Ir juos greičiau pasiglemžę tremties ir lageriai... O dabar dainuojamame: "negaila tėtis nei mamos". Tai neatitinka buvusių tikrovės.

Mortas BUDRIENAS

1993 m. sausis

TREMTINYS

8

IVYKIAI

JONAVA. "Jonavos balse" pastaraisiais metais spausdinosi visokiu pažiūrų žmonės. Nepatiko štai Seimo rinkimus laimėjusių partijai. Jau trys darbuotojai - gal kieno paakinti, gal savo noru - paliko redakciją.

Skaitytojai nerimauna. Sklinda gandai, kad tie, kurie siekia numarinti populiarusią rajono laikraštį, rimtais rengiasi padaryti rajoniniu "Azoto" valstybinės įmonės "Naujienas".

Jonavos Sajūdžio taryba šią kampaniją ivertino kaip mēginimą apriboti žmogaus ir piliečio konstitucines teises - laisvę reikštį įsitikinimą ir nuomonės bei skeleisti informaciją, taip pat teisę kritikuoti valstybės įstaigų ir kitokių pareigūnų darbą, teisę apskursti jų sprendimus.

Laikraščio skaitytojai išrinko "Jonavos balsą" remėjų grupę, kurios lyderis - "Azoto" įmonės inžinierius V. Venskūnas. Grupė gins rajono laikraštį visomis prieinamomis priemonėmis.

Teodoras ČIAPAS

RADVILIŠKIS. Sausio 9 d. kultūros namuose įvyko rajono tremtiniai ir politinių kalinių susirinkimas. Dalyvavo ir rajono Socialinio aprūpinimo, Globos ir rūpybos skyrių, Sveikatos apsaugos, Policijos komisariato ir Sajūdžio vadovai, pirmininkavo Politinių kalinių ir tremtiniai sajungos rajono skyriaus pirmininkė Stasė Janušonienė. Be politinio gyvenimo aktualijų, dar pasikalbėta ir pasitarta, kaip mums geriau gyventi ir labiau būti naudingiems nelengvame Lietuvos nepriklausomybės kelyje.

Stasys GENTVILAS

VILKAVIŠKIS. Maldos, susikaupimo ir apmastytų valandomis antrašias Sausio 13-osios metines paminėjo Vilkaviškio gyventojai. Po šv. Mišių, kurias už žuvusius TV bokšto gynėjus aukojo kunigas dekanas V. Gustaitis, visi pasukome prie atkurto Nepriklausomybės paminklo. Susikaupimo valandos tėsėsi miesto kultūros namuose. Pasakyta apie Tautos didvyriškumą ginant savo valstybės nepriklausomybę, pasikalbėta dėl šiandieninės ir rytojaus Lietuvos politinės padėties bei tikimybės išsirinkti nepartinių Prezidentą.

Rajono valdytojas A. Čelkevičius grupei vilkaviškiečių įteikė Aukščiausiosios Tarybos Pirmininko įsaku skirtus Sausio 13-osios atminimo medalius.

Kraštotoiros muziejuje surengta Sausio įvykių foto dokumentikos paroda.

Gediminas ALMONAITIS

ŠILALĖ. Iškilmingai Sausio 13-osios metinės buvo paminėtos Šilalės bažnyčioje po pamaldų už žuvusius TV bokšto gynėjus. Kalbėjės rajono tarybos pirmininkas A. Barkus išreiškė pagarbą šilališkiams, tomis lemtingomis valandomis gynusiemis svarbiausius Lietuvos objektus nuo okupantu. Už Lietuvą, už laisvę, kaip ir pokario metais, kaip ir lemtingąjį 1991 m. Sausį, taip ir ateityje neabejodami žengs buve politiniai kaliniai ir tremtiniai.

Silalės evangelikų kapinėse gėlėmis ir žvakėmis liepsnelėmis pagerbtas čia palaidotų partizanų atminimas.

Kestutis BALČIŪNAS

KAIŠIADORIŲ raj. Sausio 12 d. į Kaišiadorių HAE buvo atvykęs l.e. Lietuvos Prezidento pareigas A. Brazauskas. Jo kalba ir atsakymai į klausimus priminė senų "gerų" laikų komunistų mąstynes ir jų propagandą.

Jo nuomone, nusistovėjus gериems santykiam su Rytais, Vakaru pagalbos Lietuvai net ir nereikės. Paklaustas apie S. Lozoraičio kandidatūrą į Lietuvos Prezidentus, Brazauskas piktais atsakė, kad Lietuvos Prezidentas turės būti tik vietinis gyventojas. Su malonumu jis pažadėjo seniems karo veteranams grąžinti privilegijas ir piktais pagrasė politiniams kaliniams ir tremtiniams peržiūrėsių reabilitaciją pagrįstumą. Iš tokio "pasikalbėjimų su liaudimi" ryškėja tikrieji Brazausko planai - ne stiprinti Lietuvos nepriklausomybę, jos tautinių savarankiskumą, o grįžti į "vyresnių brolių" glėbi, ekonominę ir politinę prieklausomybę.

Antanas BIELINIS

Buvę JAV piliečiai, atsiliepkite!

1940 m. SSRS okupavus Lietuvą, kai kurie buvę JAV piliečiai spėjo išvykti į Vakarus. Kiti (turejė teisę į JAV pilietystę, bet išvykti iš Lietuvos nesėpe) 1944 m., pakartotinai Lietuvą okupavus, enkavestinė įvardyti kaip nenorejų sustoti teises prieikus apsidrausti - išvykti į JAV. Kol dar okupantai mito JAV "tušonkomis", rūkė amerikietiškas cigaretes, važinėjo "študobakeriais" ir skraidė "Duglo" lėktuvais, pretendentai į JAV pilietystę per daug nesidomėjo ir nerodė jiems atviro neapkantumo. Bet po Didžiosios Britanijos premjero V. Cerdilio kalbos Fultone, padėciai iš pagrindų pasikeitus (prasidejus "saltajam" karui), iš NKVD jų "bylas" perėmėsi MGB visus juos įvairiausiais būdais ēmė persekioti. Osobo-

je soviečanijoje juos pasmerkė tremčiai, kalnimui ir kt. JAV ambasadorius Maskvoje p. Harimanas apie tai buvo informuotas, bet SSRS saugumas į tai jau nekreipė dėmesio, išsiuoses juos represavo kaip tėvynės išdavikus.

JAV vyriausybė iki šiol nebuvo sudariusi sutarties su SSRS ir negali išreikalauti iš Rusijos kompensacijos už žala, padarytą jos piliečiams.

Visus anuomet represuotus ir ju ipėdinius kviečiame parašyti "Tremtinio" redakcijai. Kartu prašome pasakyti, ar norėtum atkurti "Amerikos lietuvių" akcinę bendrovę, veikusią tarpukaryje Kaune.

**Vladas BURĖ,
Alfonsas MIKELIONIS**

Vyr. redaktorė Vanda PODERYTĖ,
lit. redaktorė Danutė BARTULIENĖ,

koresp. Edmundas SIMANAITIS,
techninė redaktorė Birutė OKSAITĖ

Drukė ir mokėtaus "ITEDAI" Spalio 1 "Aušros" spaustuvė Kaune. Vytauto pr. 25. Oficinė spausta. 2 sp. lankai. Tiražas 15 000. Užs. Nr. 93

TREMTINYS

ATSILIEPKITE!

Vytautas BITINAS 1943 m. Vilniuje buvo pagrindinis laikraščio "laiss" platintojas. Jo ieško R. EIGELIS, V. Krėvės pr. 109-54, 3041 Kaunas, tel. 775172.

NAIKAUŠKU ūsima gyveno Šiaulių apskr., Vaiguvo valst., Pakieviš dvare. Marytė NAIKAUSKAITĖ mokėsi Vaiguvo mokykloje. 1941 m. birželio 14 d. Naikauskų ūsimą ištrėmė. Jų ieško Vytautas ŽUKAUSKAS, Žibucių 41, Panevėžys.

Julius INDRIŠIŪNAS, Ignaco, g. 1905 m. Juristas, gyveno Kauñe. Mirono vyriausybės - finansų ministras. Suimtas 1941 m. birželio 15 d. Paskutinė žinia pasiekė namiškius iš Kirovo persiuntimo punkto. Kaip nors žinančių apie jo likimą ieško Vincas Zenonas INDRIŠIŪNAS, Sukilieliu pr. 69-24, tel. 256533.

1945 m. gegužės 16 d. kautynėse netoli Klepočių km. žuvo trys partizanai: Jonas JARAMINAS-Plienėnas, GRIKIS (slapyvardis nežinomas), o apie trečiąjį nėra jokių duomenų. Visi trys palaidoti Tiltų km. kapinėse. Žinančius žuvusiuų pavardes prašome pranešti Trakų raj. Sajūdžio būstinei arba "Tremtinio" redakcijai.

1945 m. apie rugpjūčio ar rugpjūto mén. trys partizanai: Martynas VISKAČKA-Vasaras iš Kaniliukų km., Stasys BIEKSA iš Damunonių km. ir Vaclovas ALABURDA iš Žilionių km., nutarę legalizuoti, éjo ginklais neišnisi i Onuškio mat. Ant Taudionio kelio, prie Onuškio kapų, juos sulaukę Onuškio stribų nuginklavę, sumušę ir uždarę į kalėjimą. Manoma, kad vienas iš stribų buvo Vaclovas Semaiša, paskutiniu laiku gyvenę Šilutės raj. Maždaug po mėnesio buvo suvaidintas parodomasis teismas, ir visi trys nuteisti mirties bausme. Spėjama, kad partizanai nukankinti Trakuse. Žinančius jų palauką užkasiomo vieta prašome pranešti aukščiau nurodytais adresais.

1950 m. balandžio mén. karinio tribunolo buvo pradėta baudžiamoji byla, kurioje kaltinamas partizanas Zenonas PAULIKAS-Klajūnas, partizanas nuo 1947 m. Šilutės raj., buvęs "Šalmos" rajono žvalgybos štabo viršininkas, P. TRIJONAS-Jaunutis ir S. ŽIČKUS-Benius-Vasaris, priklause Kestutio apygardai.

Kartu su jais teisė ryšininkus: J. MAČIULI, Z. JAKUBAUSKIENĖ, S. RIMŠA, Z. VENCKUTĖ-Žibutė, B. RASILA, B. BARKAUSKA, A. BARAKAUSKA, J. JOKUBAITI ir J. STEIGVILA.

1951 m. sausio mén. 20 d. karinis tribunolas minėtus partizanus nuteise aukščiausia bausme - susaudyt, o ryšininkus - po 25 m. Partizanams nuosprendis įvykdymas 1951 m. gegužės mén. 17 d.

Prašome atsiliepti kartu buvusius su partizanu Z. Pauliku jo paskutinėm gyvenimo dienom. Adresas: Vytautas Balsys, V. Krėvės pr. 52-24, tel. 778904, Kaunas.

DEKOJAME

P. Antanui Dundzilai iš JAV, Tautinės paramos fondui iš Anglijos, p. Petru Rinkūnui iš Panevėžio raj., p. Maciniui iš Australijos už pinigines aukas.

V. Kačinskui iš JAV už piniginę auką.

TREMTINYS

1993 m. sausio 27 d. Nr. 2(83). SL 289. Kaina su akcizu 8 tal. Mūsų adresas: 3000 Kaunas, Donelaičio 70^b, tel. 209530